

Joventut i participació política

Compromís de transformació social

fundaciónesplai
ciudadanía comprometida

Fundesplai
Fundació Catalana de l'Esplai

Octubre 2019

Coordinació de la publicació: Enrique Aranz, Núria Valls, José Antonio Ruiz i Elvira Aliaga

Coordinació del projecte: José Antonio Ruiz, Héctor Colunga, Juan Sánchez, Gabriel González i Elvira Aliaga

Disseny i maquetació: El Vallenc

Impressió: Gráficas Cornellà

Dipòsit legal: B 22301-2019

Edició no venal

Fundación Esplai Ciudadanía Comprometida

C/ Latina, 21, local 13 28047 Madrid

C/ Riu Anoia, 42-54 08820 El Prat de Llobregat (Barcelona)

www.fundacionesplai.org

fundacion@fundacionesplai.org

Aquesta obra està distribuïda sota una llicència Reconocimiento –No Comercial– Compartir – Igual 3.0 España (CC BY-NC-SA 3.0) disponible a: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/es/>

La versió electrònica d'aquesta publicació, així com tots els continguts elaborats en el procés de construcció del projecte, es poden visualitzar o descarregar a <http://fundacionesplai.org/debates/>

Documents per al debat

Joventut i participació política

Compromís de transformació social

fundación **esplai**
ciudadanía comprometida

Fundesplai
Fundació Catalana de l'Esplai

Índex

Presentació	07
1. La participació política de la joventut en dades	11
2. Entrevistes a persones expertes	19
3. Metodologia i organització dels debats	43
4. Què pensen les joves i els joves?	49
5. Diàleg amb representants de partits polítics	63
6. Encreuament de camins i propostes de futur	77
7. Decàleg per a promoure la participació política juvenil	85
8. Participants	91
9. Bibliografia	97

DEBAT PRESENCIAL CELEBRAT A CENTRE ESPLAI
EL PRAT DE LLOBREGAT (BARCELONA), 2 DE MAIG DEL 2018

PRESENTACIÓ

Joventut i participació política

El mes de maig de l'any 2017 vam celebrar a Madrid i Barcelona el VIII Foro Iberoamericano “Haciendo política juntos”, promogut per La Liga Iberoamericana de Organizaciones de la Sociedad Civil¹, xarxa de la qual Fundació Esplai Ciudadanía Comprometida forma part. El Foro del 2017 tenia per títol “Las juventudes hoy y sus retos de futuro: trabajo, participación y educación”. Aquest esdeveniment, que reuneix personalitats de la societat civil, representants polítics i diversos actors socials, té un marcat caràcter d'incidència política i en aquesta edició va posar al centre del debat la joventut d'avui, les dificultats amb què es troba, les oportunitats que els ofereix la societat i les propostes que s'estan construint des de diferents agents socials i des de la mateixa joventut².

¹ <http://www.ligaiberoamericana.org/>

² Accés al contingut del Foro a <http://fundacionesplai.org/foroliga>

En aquesta edició del Foro hi van participar 500 persones de 18 països iberoamericans, amb una important representació de persones joves que van tenir l'oportunitat de contrastar idees i experiències a les sessions plenàries, durant les conferències i en els espais de debat. A més, van celebrar el seu propi “Foro Joven”, en què van tenir l'ocasió de realitzar activitats específiques i compartir les seves propostes amb joves de diferents països.

Com a Fundació Esplai assumim la responsabilitat d'aprofundir, al llarg del 2018 i 2019, en un dels temes que va ser objecte de debat en l'esmentat fòrum: **la participació política juvenil en l'actualitat.**

Avui en dia la societat no pot avançar, ni ho ha de fer, sense escoltar els i les joves, i sense promoure que la joventut actui de forma activa. La seva participació com a ciutadans i ciutadanes del present és un dret; per això, des de Fundació Esplai hem volgut debatre sobre la participació social i col·lectiva juvenil, però en particular sobre la seva participació política, entesa com quelcom que va més enllà de votar en unes eleccions, de participar en un partit polític o d'assistir a una manifestació. Ens referim a un concepte de participació política ampli, que va més enllà de fer política institucional; ens referim a **com els i les joves poden i han de crear comunitat, crear qualitat de vida col·lectiva, gestionar el que és públic, sentint, en tot moment, que tenen veu, paraula, relat, capacitat de decisió. En definitiva, volem centrar-nos en una participació juvenil que ens porta a la transformació social.**

La nostra democràcia requereix canvis —alguns de radicals— per a millorar-la, per a adaptar-la als nostres temps, però aquesta transformació no es pot dur a terme sense la complicitat de les persones joves, que han de tenir un paper actiu en allò que anomenem “la cosa pública”. És cert que les societats de consum, com la nostra, han promogut la participació simple³ de la joventut, oferint activitats que ja venen marcades i en què la participació es redueix, normalment, a un mer consumisme de les mateixes. Això se'ns queda curt. La nostra posició és que hem d'avançar cap a nivells de participació juvenil més actius que vagin des de la consulta (participació consultiva), passant per la reivindicació i la mobilització, fins a la construcció de projectes (participació projectiva) i la creació de noves estructures polítiques.

³ Formes de participació basades en la classificació que fan Trilla i Novella de les formes de participació de la infància. Veieu-ne referència a la bibliografia al final del document.

Incorporar des del minut zero la joventut per avançar i transformar les coses, aquest és l'objectiu de Fundació Esplai quan parla en aquesta publicació de la necessitat de generar espais de metaparticipació política juvenil, és a dir, espais on dialoguen sobre els seus propis processos de participació política.

La joventut està disposada a actuar, i encara que les dades de percentatges de participació que veurem al llarg del document són alarmants, constatem que en nombroses ocasions s'han organitzat per denunciar desigualtats i injustícies, per lluitar pels Drets Humans i per exigir, de manera no violenta, noves opcions de participació políticsocial.

LECTURA DEL MANIFEST "JÓVENES POR LA IGUALDAD DE GÉNERO" AL FORO18
MADRID, 27 DE MAIG DEL 2018

1. La participació política de la joventut en dades

En aquest capítol es presenta un resum de les dades més destacades de l’“Informe Juventud en España 2016”, publicat per l’INJUVE l’any 2017. Aquesta informació ens permet tenir un punt de partida per a contextualitzar, amb dades oficials, el tema a debatre amb els i les joves, les persones expertes i qui participi representant partits polítics. Partir d’aquest informe també ens ajuda a definir un escenari comú que ens permeti entendre la realitat actual de la joventut, més enllà del tema que ens ocupa.

El 2016 a Espanya comptàvem amb set milions de joves d’entre 15 i 29 anys, el 15,22% de la població del país, un nombre en declivi des del 1995, amb una caiguda de tres milions de joves, que seguirà en augment, com a mínim fins al 2020. Dels set milions, un 15% dels i les joves han nascut fora d’Espanya, que representa un quart del total de la població jove, i ha fet augmentar considerablement la diversitat cultural entre el col·lectiu.

La població adulta de 55 a 69 anys per primer cop supera en nombre la població jove, per tant, som davant d’un país que es fa gran.

Ens trobem amb una joventut cada vegada més educada i exigent, però també amb un 22% que ni estudia ni treballa. El 92% dels i les joves d’entre 15 i 19 anys està estudiant, però un terç d’aquests té el risc de no continuar; de fet, dos de cada deu joves d’entre 18 i 24 anys han abandonat el procés formatiu, situació que comporta una precarietat laboral i el consegüent deteriorament del projecte personal de vida.

Pel que fa a l'educació no formal, només el 19% participa en aquest àmbit educatiu (segons l'Informe Juventud en España 2012 publicat per l'INJUVE).

El mercat laboral ha patit en aquests últims anys una de les crisis més grans a escala mundial i, com a conseqüència, la precarietat laboral, els contractes temporals i la inestabilitat han estat la tònica generalitzada. Una crisi que ha tocat tots els estrats socials, però en especial els i les joves, ja que les oportunitats laborals s'han reduït i les condicions, en molts casos, es poden considerar d'explotació laboral.

Només un de cada cinc joves està en una situació d'independència econòmica completa. Les persones joves amb ingressos propis han descendit des del 71% de 2008 al 57% de 2016. Això influeix directament en l'edat mitjana d'abandonament de la llar familiar, que se situa en els 29 anys.

Joves i participació política

Tot i que en aquest apartat veurem les dades relatives a la participació política juvenil, no podem obviar les dades generals exposades anteriorment, ja que tant l'educació com la feina són dos elements que influeixen de forma directa en la participació activa de la joventut.

Ens centrarem en les dades de la participació política juvenil entesa des de la mirada àmplia que recollíem a la introducció: per una banda, presentem les dades de participació vinculades a les accions polítiques més tradicionals i, per una altra, les dades de la participació en associacions i accions de voluntariat, enteses com a model de participació amb capacitat de transformació social.

Joves i política

Els i les joves manifesten interès pel que en diem "la cosa pública", que és diferent de la política tradicional i de les seves polítiques i polítics institucionalitzats. Una de cada quatre persones joves d'Europa diu que sent molt d'interès per la política i reclamen una democràcia en la qual els processos de participació siguin vinculants i constituents, és a dir, van més enllà del que en política

s'entén com un vot, sobretot volen expressar-se i desitgen tenir el protagonisme democràtic que es mereixen. Existeix una desafecció per la democràcia, creuen que pot funcionar sense institucions com ara el Congrés o els partits polítics.

Els i les joves a Espanya són, després de la joventut polonesa i l'eslovena, els qui menys confien en els partits polítics. Tampoc les institucions relacionades amb l'exercici del poder han aconseguit crear vincles de confiança entre la població jove.

La meitat de la població jove manifesta haver votat. A força distància se situen tres activitats com són firmar peticions, participar en vagues i participar en manifestacions. Un 5% col·labora amb partits polítics, dada que coincideix amb la mitjana europea. Un 20% té un desinterès total per la política.

La televisió segueix sent el seu principal mitjà d'informació política, per sobre de les xarxes socials i de la premsa escrita, i molt lluny de la ràdio. La democràcia segueix tenint una alta legitimitat entre la majoria dels i les joves: dos terços sostenen la preeminència del sistema democràtic sobre qualsevol altre sistema polític.

El 18% ha fet servir mitjans aliens a les estructures formals de participació, utilitzant clarament la tecnologia com a mitjà per a expressar-se. Utilitzen les TIC, sobretot les xarxes socials, per a organitzar-se i mobilitzar-se, per a transmetre missatges, etc. Per tant, les fronteres territorials s'han diluït en ser substituïdes per un univers simbòlic, per un imaginari comú que actua en funció de necessitats i interessos concrets. Alguns d'aquests temes d'interès tenen a veure amb l'educació, la salut, els salaris, els drets democràtics i la protecció de la Terra.

De l'article "Joves comprometidos en la Red: el papel de las redes sociales en la participación social activa" publicat a la revista *Comunicar* n'extraïem aquestes dades: "Podemos observar que el 78% de los y las jóvenes accede cada día a las redes sociales. Uno de cada tres consulta el móvil cada cinco minutos. El 38% está dispuesto a participar en eventos virtuales. El 24% utiliza casi siempre las redes sociales para animar a otros/as a la participación. Usa las redes para campañas solidarias un 34% y denuncia situaciones o hace protestas sociales un 27%".⁴

⁴ García, M. Carmen, Del Hoyo, M. i Fernández, C. (2014). "Joves comprometidos en la Red: el papel de las redes sociales en la participación social activa". Revista *Comunicar* (43).

Joves i associacionisme

La pràctica associativa juvenil es més aviat baixa i el voluntariat, encara més. El 37% declara pertànyer a alguna associació. Espanya se situa força per sota de la mitjana europea, ocupa la posició 17 d'un total de 28 països. La major part d'aquest associacionisme té a veure amb la participació en grups esportius. A molta distància apareixen les organitzacions de caràcter lúdic, cultural o d'oci. Tan sols el 5% participa en associacions que defensen alguna causa global, com l'ecologisme, el pacifisme, el feminisme o altres.

Un 27% diu haver format part d'una associació però l'han abandonat, encara que no sabem el perquè. Les causes de l'abandonament de les associacions és un tema sobre el qual hauríem de dialogar amb ells i elles.

Solament el 9% de les persones enquestades afirma col·laborar en alguna activitat voluntària. El 35% dels i les joves amb estudis superiors han tingut alguna experiència en el voluntariat, en canvi entre els qui només tenen estudis secundaris obligatoris, el 82% no ha col·laborat mai en accions voluntàries.

Dades destacades⁵

- 7.000.000 de joves a Espanya.
- 15% són estrangers/es.
- 22% ni estudien, ni treballen.
- 2 de cada 10 joves abandonen els estudis entre els 18 i els 24 anys.
- Només un 19% realitza activitats d'educació no formal.
- 1 de cada 5 té independència econòmica.
- 29 anys és l'edat mitjana d'emancipació.
- El 78% fa servir les xarxes socials per a participar.
- El 5% participa en un partit polític.
- El 9% participa en una associació amb una finalitat social.
- Només el 9% ha realitzat alguna activitat voluntària.

⁵ Dades recollides de l'"Informe Juventud en España 2016" publicat per l'INJUVE l'any 2017.

Conclusions

- Com veiem al llarg del document, **els percentatges de participació política juvenil segueixen sent baixos** al nostre país en relació amb la resta de països europeus, però la inquietud per allò polític hi és present en la mateixa mesura que a la resta dels països de la Unió Europea, per tant els i les joves tenen molt d'interès, però alguna cosa està fallant.
- Hem de començar a **dialogar amb ells i elles** per conèixer en primera persona allò que els podria motivar per decidir-se a participar d'una forma més activa, ja que el model de societat del futur s'ha de construir de forma conjunta.
- S'ha de trencar la visió distorsionada i negativa de la joventut que fa que se'ls miri com a agents violents, víctimes o persones excloses, i **mostrar el seu enorme potencial**. Hem de reclamar que els estats obrin espais per a la seva participació i presa de decisions en el desenvolupament de legislacions, polítiques i programes que porten a terme. La Unió Europea crea programes de participació juvenil amb diferents finalitats en què la participació simple acostuma a prevaler enfront de programes que afavoreixen una **participació projectiva**, és a dir les polítiques europees per a joves s'haurien de dissenyar comptant amb ells i elles.
- D'altra banda, s'ha de **continuar enfortint les organitzacions juvenils** de la societat civil organitzada, com un element fonamental de transformació social, perquè puguin incidir en els espais de presa de decisió política, econòmica i social.

A l'inici d'aquests debats, vam elaborar un document en què mostràvem dades i ens vam fer les primeres preguntes que van donar peu a la reflexió i les propostes.

Aquest document està disponible a la pàgina web dels debats: <https://fundacionesplai.org/debates/>

① MANUEL BASAGOITI ② PALOMA BRU ③ MARÍA BRUNO ④ HÉCTOR COLUNGA ⑤ CARLES FEIXA
⑥ RICARDO IBARRA ⑦ JOSÉ MUÑOZ ⑧ ASUNCIÓN LLENA ⑨ MARTA PASCUAL ⑩ PABLO SIMÓN
⑪ ALEJANDRA SOLLA ⑫ CARLES VILA

2. Entrevistes a persones expertes

En la fase de disseny i construcció del projecte per a la realització dels debats ens vam proposar recollir idees, opinions i propostes de persones expertes en diferents aspectes relacionats amb la joventut, la participació i la política, entesa aquesta última des d'un punt de vista ampli, és a dir, com tot el que té a que veure amb allò públic, el que ens afecta a tots i totes com a part d'una ciutadania activa i compromesa.

En un primer moment vam elaborar un llistat de propostes d'experts i expertes amb els quals poder contactar, a més de consensuar una sèrie de temes sobre els quals plantejar les preguntes. Aquestes qüestions van ser les mateixes per a totes les persones entrevistades, de manera que podem contrastar les seves respostes i ampliar coneixements, ja que són persones que provenen d'entorns diferents i les visions de les quals són, en molts casos, complementàries.

Durant el primer semestre de l'any 2018 vam fer les entrevistes en trobades presencials amb cada expert i experta, als seus llocs de residència o feina. Les entrevistes van ser gravades i després transcrites íntegrament, per la qual cosa estan disponibles en format d'àudio i text a l'espai web dels debats.

Per a la publicació hem escollit sis de les onze entrevistes realitzades i hem presentat un resum de les principals idees que van sorgir durant cada conversa⁶.

⁶ La informació biogràfica i els càrrecs de les persones entrevistades estan actualitzats en data de desembre del 2018.

Héctor Colunga va cursar estudis de Filologia Hispànica. És el director de la Fundació per l'Acció Social Mar de Niebla de Gijón, membre de la junta directiva de la Xarxa Espanyola d'Aprenentatge i Servei, vicepresident d'EAPN Astúries i patró de Fundación Esplai. Ha sigut premi Fundació Princesa de Girona l'any 2015.

Què pensa de les dades que es desprenen de l'informe de l'INJUVE 2016 sobre participació política juvenil?

El primer que em ve al cap és que no és una melodia nova. La participació és un mitjà per arribar a uns fins; aquests fins poden ser els que vol una tercera persona, que està demanant que una persona participi, o poden ser els propis fins, que construeixen les mateixes persones que estan en el procés de participació.

Llegint l'informe em plantejo: per què volem que els joves participin? Perquè si realment el que ens interessa és una mirada cap a una educació en la participació, entenent que participar és un procés d'apoderament en el qual la gent pren consciència i és conscient de coses i per tant acaba exercint un rol de ciutadania activa molt més gran, perquè viu processos participatius, no ens hauria de preocupar tant en què participen els i les joves o on participen, sinó que el que ens hauria de preocupar és com generem mecanismes que afavoreixin l'educació en la participació, que són processos totalment diferents.

Per què els i les joves s'allunyen dels espais tradicionals de participació política?

El que passa és que tu no et lleves un dia i dius: "Ostres, vaig a afiliar-me a un sindicat!, perquè crec que la lluita obrera és important." Al final tu vas pujant una escala, a l'hora de participar, vas descobrint el món. Penso en com va ser el meu procés: jo baixava a jugar al pati de sota de casa, a jugar a futbol amb els meus amics de petits, i experimentàvem un entorn on no hi havia adults, érem tots nanos de 10, 11 i 13 anys que jugàvem a futbol; descobries que hi havia una entitat juvenil al teu barri que tenia un taller de ràdio, que tenia uns tallers de guitarra, que podies anar-hi a construir les teves pròpies coses, i llavors hi anaves. Hi descobries que existia l'Associació del Comitè Ciutadà Antisida, que era allà, llavors descobries què era això de la sida i feies una campanya solidària, i a partir d'aquí anaves descobrint més coses. Cal que ens preocupem sobre quines vies s'han creat en aquesta societat perquè la gent es pugui trobar, pugui experimentar, pugui compartir, ja que quan la gent comparteix i coneix la realitat és més prosocial i per tant més proactiva i més participativa.

En tot això, quin rol ha de tenir el Tercer Sector?

La societat civil organitzada és el model que permet que la gent pugui organitzar-se per transformar la realitat i fer política, perquè la política no només es fa des dels partits o des dels sindicats, però quina és la missió del Tercer Sector? La missió no és solament gestionar projectes, sinó també generar un contrapoder d'equilibri entre l'Administració Pública, les empreses amb ànim de lucre i les entitats socials sense ànim de lucre. Tots hem de ser capaços de trobar aquest espai compartit que conforma el bé comú. Un Tercer Sector ben estructurat al final és una escola de competències col·lectives ciutadanes. Aquests espais col·lectius són una escola d'aprenentatge ciutadà, perquè t'obliguen a treballar en equip, a fer exercicis de generositat, de participació, a preocupar-te per altres persones..., però en l'actualitat sembla que tot això ho estiguem descuidant.

Per què es mobilitzen els joves?

Perquè hi ha coses que els interessen i realment els preocupen. Tu participes perquè vols, perquè estàs motivat; tu participes perquè pots, perquè en tens l'oportunitat; tu participes perquè saps, perquè estàs format, perquè ets conscient que ho pots fer, i ja el màxim és quan tens capacitat d'organització. En definitiva, la gent jove participa en allò que vol i en allò que sap que pot fer i allà on realment en troba l'oportunitat. On troben les oportunitats més grans per a poder participar i generar mobilització? En els entorns en què se senten còmodes, en els entorns de xarxes socials, en els entorns més desorganitzats, perquè al final la joventut era, o és, anàrquica, no segueixen els patrons establerts.

Què preocupa, què mou avui els i les joves?

Hi ha joves que estan vivint en un context de pessimisme i desafecció molt important, amb la qual cosa saber realment quines són les seves preocupacions a mitjà i llarg termini és molt complicat, perquè quan tu no tens esperances al final vius més en allò que és immediat i en el dia a dia, i aleshores no construeixes somnis.

Com podem canviar les coses en la societat per implicar-hi més la joventut?

Primer de tot cal dir que això ha de ser un procés d'inversió a llarg termini. Un procés d'aquestes característiques trenca amb les dinàmiques conceptuals que tenim, que solen ser a quatre anys, que és el que duren les legislatures dels partits polítics.

Segonament, s'ha de posar la mirada en el procés i no en el resultat. O sigui, hem de fugir d'imaginar-nos escenaris de coses que passaran, és a dir, portarem a terme un procés mitjançant el qual la joventut construirà quelcom i anirem de mica en mica construint coses, perquè tal com qui vol ser electricista no comença fent el cablejat de la Torre Agbar sinó que comença fent una habitació, posant un endoll i una bombeta, doncs si jo vull fer coses en el meu entorn amb altra gent, que això és participar, i vull guanyar les competències que necessito, començaré fent coses petites.

En tercer lloc, necessito espais d'experimentació. Necessito potenciar que existeixin en els entorns més pròxims de la gent oportunitats perquè la gent vegi altra gent que està fent coses. Necessitem murs de vidre en aquest sentit, o sigui, necessitem que si hi ha una organització que ja està fent coses en un territori, se l'ajudi perquè les segueixi fent i cada cop les faci de tal manera que tingui les portes obertes perquè es vegi i altres persones hi participin.

I finalment, una vegada tinguem els tres punts anteriors resolts toca ficar el nas en el sistema educatiu, que és la clau de la transformació i de canvi en qualsevol societat.

Quin ha de ser el paper de l'escola en aquests processos?

El potencial que ha de tenir el sistema educatiu l'estem perdent, perquè no hem estat capaços, realment, d'entendre la diversitat dels nostres contextos. Tampoc hem estat capaços d'establir aquelles línies de respecte i de construcció col·lectiva. Cada 4 o 8 anys el sistema educatiu ha canviat en funció de qui governa i això fa que el potencial es dilueixi. Com vull tenir contextos innovadors?, com vull tenir emprenedoria?, com vull tenir prosocialitat?, com vull tenir totes aquestes coses, si en el punt més crític, que és el sistema educatiu, no ho estic fent bé? El sistema educatiu ha d'incorporar la mirada comunitària, hem construït uns models individualistes enfront d'uns models col·lectius, i hem construït uns models competitius enfront d'uns de cooperatius i això condiciona els barris i les realitats que tenim. Per a canviar tot això el sistema educatiu és un element clau. El sistema educatiu ha d'educar en la participació des dels zero anys amb l'objectiu de millorar la nostra societat comptant amb els nens, amb les nenes i amb la gent jove, educant-los en les competències col·lectives ciutadanes.

Hem d'intentar dotar les persones de tot allò necessari per poder desenvolupar-se, després hem d'ajudar les famílies perquè també eduquin amb aquesta mirada comunitària i, per descomptat, comptar amb la comunitat. Aquest és un element clau en el benestar dels territoris i és un altre element de xarxa de protecció bàsic i clau en la construcció d'entorns participatius.

Enumera tres o quatre coses que consideris que limiten la participació juvenil en la política, i les mateixes que la facilitin.

Elements limitadors: el primer és que en moltes ocasions creiem que la política és la política de partits, aquest per a mi és el primer problema. Quan creus que la participació política és la participació en partits estàs mirant una part del tot molt petita, i política se'n fa des que et lleves al matí fins que te et fiques al llit a la nit. El segon és entendre la participació com un procés i no com un fi. El tercer, que al final, quan s'ha de preguntar a la mateixa gent jove, es faci perquè ells i elles puguin fer i que puguin experimentar i que es puguin equivocar, ja que normalment se'ls pregunta sense més ni més i això no serveix per a res.

Elements facilitadors: el primer és obrir les institucions, les organitzacions, cal que sortim de les zones de confort, hem d'ensenyar als nostres joves a participar i això només es pot fer des d'aquesta obertura. El segon, tenir clar que jo participo, perquè m'ho passo bé. I el tercer element facilitador és que cal generar espais amables envers la gent.

Paloma Bru i Manuel Basagoiti són sociòlegs, professors a la Universitat Carlos III de Madrid i membres de l'Observatori de l'Exclusió i els Processos d'Inclusió Social de la Comunitat de Madrid (OEISM). Paloma és experta en Investigació-Acció Participativa i Manuel coordina el projecte d'Intervenció Comunitària Intercultural a l'associació Educación, Cultura y Solidaridad al barri de San Cristóbal de Madrid.

Com valoreu les dades de participació juvenil que fem servir, recollides dels informes elaborats per l'INJUVE?

Són dades que reflecteixen com el context en què vivim els influeix: els afecta la situació de precarietat laboral i, en molts casos, la falta d'expectatives, que els limita les possibilitats de planificar el futur. La joventut és un reflex de la societat espanyola, que té una escassa cultura participativa, si la comparem amb altres països d'Europa. En entorns urbans, la nostra societat està fragmentada i individualitzada i la gent jove està cada cop més formada i són més exigents que autoexigents, alhora que estan molt institucionalitzats i això els fa ser dependents.

Per què s'allunyen dels espais tradicionals de participació política?

Per la desconfiança i perquè aquestes institucions tenen una mirada molt adulta que no atén els nous contextos i les demandes juvenils. A les edats de primera joventut els nois i les noies sí que busquen vincular-se a espais en els quals construir la seva identitat i n'hi ha exemples que estan mostrant una important participació. Des de la nostra experiència a la Universitat, en el món associatiu veiem la força del moviment LGTBI i del feminista, perquè han desenvolupat noves formes d'organitzar-se. Potser que busquin els seus propis espais “no adults”, no adults, ni tan tutoritzats.

Als anys 90, el Tercer Sector jugava un paper important en la mobilització juvenil, quin paper ha de jugar ara?

El Tercer Sector ha perdut una mica aquest lideratge en la mobilització juvenil per aquest “tutelatge” que les associacions, sobretot les més tradicionals, exerceixen amb relació als i les joves. Això els provoca un rebuig, perquè se senten instrumentalitzats/es. Moltes associacions segueixen volent que els i les joves participin en allò que des de la mirada adulta se'ls proposa, així que ells i elles comencen a moure's en altres espais vinculats a l'esport, l'oci, la cultura, etc.

No obstant, des del nostre punt de vista, el paper del Tercer Sector hauria de ser clau, recuperant la idea d'acompanyar-los en el procés en què molts i moltes joves estan ficats, sobretot des del 15M, que va marcar un abans i un després, perquè es van adonar que podien construir els seus propis arguments sobre temes com la democràcia, l'economia, etc. En aquell moment el Tercer Sector va perdre pistonada i altres espais com centres socials (el cas de La Ingobernable de Madrid n'és un de molts exemples) estan aglutinant tota aquesta participació juvenil.

Per tant, acompanyament, formació des de la construcció d'un pensament més crític i desenvolupament d'activitats en què els i les joves facin coses per a si mateixos/es i per a altres sectors juvenils que estiguin passant-ho malament, en ser el Tercer Sector un espai en el qual treballar amb les persones més vulnerables, també joves. S'han de buscar canals de participació conjuntament —joves i adults/es— i el Tercer Sector hauria de mirar des de baix i dir “aquí estem, amb vosaltres, sabem el que us preocupa, els vostres interessos, inquietuds, i anem plegats en aquest camí”.

Perquè la participació és “formar part”...

És clar, construir conjuntament i, en les estructures, on és la gent jove en les juntes directives, en els òrgans de decisió?

Hi ha un lloc on sí que hi són: les xarxes socials. Què pensem d'aquests nous espais en relació amb la participació?

Les xarxes socials per als qui són nadius/es són espais fonamentals de convocatòria, de relació, d'expressió, de creativitat i de participació. En el cas del moviment feminista, del 8M, ha estat molt evident com les xarxes socials han permès vincular una relació intensiva, que seria la que es genera en el fet presencial, amb una altra de més extensiva que transforma el moviment en global i és capaç d'incidir en els mitjans de comunicació i en la política.

Un altre aspecte a destacar és que la joventut d'avui ha de fer-se visible entorn de causes, perquè això genera una imatge, la imatge que volen donar i transmetre. Per a ells i elles això és molt important.

Quin és el paper de la família, de l'educació formal i l'educació en el temps lliure en els aprenentatges per a la participació que adquireixen els i les joves?

L'educació formal hauria de ser important, però no hi tenim gaire confiança perquè en aquest país els continguts s'instrumentalitzen, serveixen a interessos partidistes i al final la formació en

ciutadania, en ètica ciutadana, no és bona. Es reforcen les competències instrumentals i es deixa de banda el coneixement d'humanitats. A més, hi ha el fet que reproduceix el model i no promou la transformació social. El repte està a recuperar-la. I en la família el repte és de la conciliació, perquè pares i mares puguin disposar d'espais de relació i també amb altres membres de la família com els avis i els que puguin ser referents dels nois i noies.

L'educació no formal té més possibilitats generant processos pedagògics continuats en el temps dels quals es veu el fruit quan tenen 16, 17 o 18 anys. Solen ser nois i noies més preocupats per millor el seu entorn, amb uns valors i inquietuds.

Ara us demanem algunes idees per a millorar la participació juvenil i el seu compromís polític.

- Apropar-se als espais on ja hi ha els i les joves, espais informals i també espais institucionals on estan “captius/ves”, com les aules.
- Crear espais oberts on ells i elles siguin protagonistes, amb menys tutela, per emprendre coses junts/es sense ser invasius/ves, escoltant i deixant-los prendre decisions, sobretot.
- Utilitzar eines de participació que connectin amb la joventut: teatre, cinema, fotografia, ràdio, xarxes socials, esports, etc.

Sense oblidar que el model econòmic i social dominant expulsa els i les joves dels espais de participació perquè els fa viure en un context d'incertesa que dificulta el seu compromís. I el model cultural no propicia el pensament crític necessari per a mobilitzar-se. Per tant, hem d'avançar cap a processos de creativitat social i cultural, amb les ONG i amb el món adult, amb el suport en l'esperança d'un futur millor possible.

Ricardo Ibarra, director de la Plataforma d'Organitzacions de la Infància d'Espanya (POI). És enginyer informàtic de formació. Ha estat vocal del Consell Nacional de la Joventut d'Aragó i president de la 13a i 14a Comissió Permanent del Consell de la Joventut d'Espanya.

Què pensa de les dades sobre participació juvenil que recull l'informe de l'INJUVE 2016?

És cert que en el nostre país la participació és menor en comparació amb altres països europeus, però també ho és en la població en general, no només dels i les joves. La joventut té interès per la política i per tot allò que els afecta, el que passa és que hi ha un cert rebuig envers la política institucional. La joventut utilitza nous canals per a traslladar les seves opinions.

Per què s'allunyen dels escenaris tradicionals de participació política?

Perquè veuen que els partits polítics no els escolten, les seves demandes es veuen menys recollides, es parla poc de joves en l'àmbit dels resultats i ho veiem en els pressupostos públics o en les polítiques. A més, els i les joves cada cop representen socialment menys dins del pes demogràfic del país i, per tant, cada cop són menys atesos com a interès electoral per part dels mateixos partits i de les institucions públiques.

Quin paper creus que ha de jugar el Tercer Sector Social en tot això?

El Tercer Sector ha d'adaptar-se a crear espais propis per a les persones més joves, no solament escoltar-les, sinó directament donar-los l'altaveu i que siguin ells i elles qui proposin les pròpies demandes. Això implica generar espais democràtics dins les mateixes organitzacions on els joves i les joves puguin debatre, proposar, demandar i plantejar els seus propis processos.

Què els preocupa avui dia?

Jo crec que al final, com a qualsevol altre col·lectiu, el que preocupa les persones joves és tot allò que les envolta, que afecta directament les seves vides. I també posen atenció a aquells canals que veuen que poden realment canviar les coses. Per exemple, l'educació, el treball, o la igualtat de gènere. El 8M, Dia Internacional de la Dona, les diferents manifestacions van ser liderades per la joventut d'una manera molt activa.

Una altra cara de la moneda és el que estan plantejant alguns ajuntaments, que és un procés amb la joventut que podríem definir de “partipulació”, perquè hi ha més manipulació que participació; doncs en això no hi seran, perquè saben que per fer-se la foto no té cap sentit ser-hi.

Tenir necessitats bàsiques no cobertes afecta en el grau de participació i d'implicació social.

Totalment d'acord. Primer, la situació en què viuen els i les joves planteja una falta de temps per a poder implicar-se amb compromís en un altre tipus de causes o qüestions. L'atur o els processos formatius plantegen problemes de temporalitat, de falta de temps. Aquesta absència de temps és el primer factor perquè la gent no pugui participar en associacions, en un altre tipus d'espais més formals més enllà d'una participació política puntual, en què realment tingui impacte, que és aquella que es perllonga en el temps, d'una forma constant.

Què opina dels nous escenaris de participació com ara les xarxes socials?

Soc molt reticent a entendre les xarxes socials com un fi, crec que són una eina més i no són la clau dels processos participatius. La clau ha d'estar a entendre que “si el procés no m'interessa, no va enlloc i el que digui no servirà per a res, llavors deixaré de participar”, per tant, el procés de construcció de la dita participació és el que importa.

Quin paper han de tenir l'escola, la família i l'educació no formal en tot aquest procés?

Penso que hi ha altres temes més prioritaris: la realitat en què viuen els i les joves, en què els problemes, com he dit abans, són més les dificultats que es troben per participar activament que no per qüestions motivacionals o actituds. Lògicament l'escola hauria d'educar en ciutadania, la família també i, per descomptat, l'educació no formal, però crec que les principals dificultats que es plantegen a l'hora de participar políticament no són tant per la seva actitud, ni pels seus valors, sinó per les dificultats i barreres que es troben.

Quins elements dificulten i afavoreixen la participació de la joventut?

El primer que dificulta la participació de la joventut és la frustració, el pensar “això no val per a res”, “això no servirà per a res”. Per canviar això és important retre comptes amb ells i elles de les coses que s'han canviat gràcies a la seva implicació, aquesta és una manera d'acabar amb la frustració.

En segon lloc, adaptar-nos a la realitat de la persona jove amb la qual estem treballant i, per tant, entendre que els seus temps són uns altres, que els seus processos són uns altres i que les seves realitats són unes altres. Hem d'aconseguir que la persona jove que participa tingui com més capacitat de presa de decisió millor, en el mateix disseny i en el mateix procés. No només et faig una pregunta puntual, sinó que digues-me tu què vols plantejar, què vols abordar i veurem com ho podem tenir en compte. Jo crec que si veiéssim avenços en aquesta direcció en qualsevol procés que es faci des de qualsevol administració, organització o espai, segurament veuríem una major participació política i social dels i les joves.

Marta Pascual, activista en temes d'ecofeminisme i educació. Llicenciada en Ciències de l'Educació, és professora del cicle formatiu d'Integració Social, on imparteix l'assignatura d'Intervenció Sociocomunitària. Ha sigut coordinadora de l'àrea d'Educació i Participació d'Ecologistes en Acció.

Les dades de participació juvenil que tenim, recollides dels informes elaborats per l'INJUVE, reflecteixen una molt baixa implicació dels i les joves en organitzacions, ja siguin socials, polítiques, sindicals o unes altres. Quina és la teva visió d'aquest tema?

La meua mirada parteix, per un costat, del treball que exerceixo en el cicle formatiu d'Integració Social. Hi conec joves especialment motivats/des amb el canvi social, amb gran vocació i esperit crític. Tot i això, a l'hora de fer aterrar les seves idees en pràctiques constants i duradores d'intervenció el que passa és que hi ha molt poca gent que es compromet amb una associació de manera estable.

D'altra banda, fa quinze anys que estic a Ecologistas en Acción i des d'allí veig que els i les joves s'acosten amb moltíssimes ganes, una gran formació i motivació, encara que el seu pas per l'entitat sol ser intermitent i breu.

En els últims temps també estic coneixent la participació juvenil des del món del feminisme. Les mobilitzacions del 8 de març han estat processos participatius horitzontals, creatius i bastant independents de qualsevol sigla de partits, etc. I en aquests espais les noies més joves hi han tingut un paper fonamental. Estan fent un recorregut amb uns aprenentatges valuosíssims.

Per què creus que la participació és tan baixa?

Té a veure amb la cultura, la postmodernitat que va afermar l'individualisme i va deixar de banda el fet comunitari. També amb la desconfiança i el desencant envers certs sectors, com el de la política, en què no troben la proximitat necessària per a implicar-se.

A més, hi ha una raó que percebo molt en ecologistes, i és veure com la gent més jove arriba amb unes condicions de vida i laborals tan fràgils que els impedeix tenir continuïtat en els projectes de voluntariat i activisme.

Tornant al 8 de març, les noies estan demostrant la gran capacitat de mobilització que tenen.

Sí, i la clau potser estigui que hi ha en joc quelcom molt profund i elles es pregunten, qui soc jo al món? Volen deixar de ser persones secundàries, dependents, per agafar el protago-

nisme de les seves vides. I per a això s'han d'erradicar la violència, les injustícies i les desigualtats contra les dones.

Per quins motius més es mobilitzen els i les joves? Què els preocupa?

Com a professora de vegades els dic que facin una llista de les deu coses més importants de la seva vida. I la sorpresa és que és igual l'edat que tinguem perquè allò que és realment important ho és per a tothom igual: la família, les amistats i que el món vagi bé. Aquestes són les respostes, després de fer bromes sobre si tenir un Cadillac i coses així. A la llista de prioritats també hi apareix el mòbil... Citaré un escriptor ecologista, Jorge Riechman, que té un llibre, *¿Derrotó el smartphone al movimiento ecologista?*, en què diu coses com ara que estem generant tals dependències d'aquestes tecnologies que quan hàgim de triar entre un planeta viable energèticament i el nostre *smartphone*, és possible que triem el dispositiu mòbil. Ens estan empenyent cap a una dependència tan forta que, tornat al meu alumnat, entre les 50 o 100 coses importants de la vida hi ha la de "no perdre el mòbil".

Les xarxes socials són un espai de participació juvenil, ho veus així?

Tinc una posició una mica ambivalent en aquest tema. És clar que a través de les xarxes es fan convocatòries importants i que són espais en què hi ha la joventut, que hi és, en general, en tot allò relacionat amb la tecnologia. Ara bé, on ens estem jugant el futur és en el món físic, en el món real de les coses. Des de l'ecologisme social tinc una opinió, i és que a mesura que el món es va fent més gris, més brut, més contaminat, menys esperançador, les nostres pantalles es tornen més lluminoses, tenen més píxels i ens provoquen el desig de quedar-nos a casa connectats, mirant-hi a través.

No podem escapar del món físic, necessiten la trobada, el contacte. Correm el risc que les tecnologies desmobilitzin encara més la gent jove.

Per què s'allunyen dels partits, dels sindicats?

Perquè es perceben com a espais llunyans i aliens a la joventut. A més, aquesta idea que "tots són iguals i corruptes" ha fet impacte, ja que des del meu punt de vista és una idea que interessa propagar des de cert ordre polític al qual no interessa la implicació dels i les joves.

El 15M va ser un revulsiu i molta gent jove hi va participar, va ser una escola de mobilització social. Érem allà persones que proveníem de tot tipus d'organitzacions, però no hi anàvem sota el

paraigua de ningú. Després les propostes s'han anat concretant en moviments municipalistes, en propostes polítiques concretes i s'ha produït un salt que a mi em sembla molt constructiu però que torna a allunyar-se dels espais on poder trobar-se amb els i les joves.

Deuen percebre que en aquests espais més formals potser no s'està comptant amb ells i elles.

És clar, perquè quan es creen espais reals de participació, s'impliquen. N'explicaré dos exemples: el primer és el de la “mediació escolar” que es porta a cap sobretot en l'ensenyament secundari. Es munten equips de nois i noies que aborden conflictes, es coordinen i busquen solucions. Els qui formen part d'aquests grups de mediadors/es aprenen a participar i, de fet, quan arriben a les meves classes comprovo que són nois i noies més compromesos en tot.

L'altre exemple són les experiències d'“aprenentatge i servei”, en les quals dins del recorregut educatiu els i les adolescents col·laboren en projectes que beneficien la comunitat. Fan un recorregut tan significatiu que impacta positivament en la seva manera de veure la societat, en les seves ganances d'involucrar-s'hi i en la capacitat per a fer-ho.

Cita alguns elements que faciliten i altres que dificulten la participació política juvenil.

La dificulta l'ordre socioeconòmic en què vivim, que es presenta com tancat, en què no es pot fer res per canviar i en què se'ns necessita separats/des i inactius, perquè la gent que participa “compra menys”. La dificulta l'ordre polític, que entén la democràcia com una participació molt limitada i no com un autèntic compromís.

La facilita oferir-los l'oportunitat de fer coses de veritat, d'intervenir en les seves vides i els seus entorns de manera real, no com si fossin simulacions, sinó que els i les joves vegin que amb el seu esforç poden transformar les coses. La facilita els espais i temps col·lectius, ajuntar-nos i construir somnis. Intervenir en allò concret i real del teu barri, el teu poble, amb acompanyant, però no de forma dirigida, perquè cada generació necessita construir la seva pròpia història.

Pablo Simón, doctor en Ciències Polítiques per la Universitat Pompeu Fabra, ha sigut investigador postdoctoral a la Universitat Lliure de Brussel·les. És professor a la Universitat Carlos III de Madrid, on combina la seva feina amb activitats divulgatives, i col·labora en diferents mitjans de comunicació.

Quina és la teva visió de la participació política juvenil llegint les dades que extraïem dels informes de l'INJUVE?

Analitzo les dades tenint en compte que la joventut no és un col·lectiu homogeni i que en aquests informes no se'ls compara amb la població adulta. Per tant, en primer lloc, es veu que hi ha un increment de l'interès per la política una mica més gran del que es dona entre els adults. Viuen els anys de la socialització, els “anys impressionables” en què aquells esdeveniments polítics que et succeeixen quan ets jove et deixen empremta la resta de la teva vida. També mostren una insatisfacció amb el sistema polític superior a la que tenen els adults. Aquestes dues dades indiquen que hi ha un bon caldo de cultiu per a una potencial mobilització juvenil.

Un altre aspecte és com es vehicula la participació dels i les joves, perquè hi ha un fet, i és que voten menys. En aquestes edats es considera que el sistema polític aporta poc, en tenir altres preocupacions diferents. Sí que participen en espais “no convencionals”, com manifestacions o boicots, però el problema és que la traducció en polítiques concretes d'aquests moments d'expressió i protesta no és clara. La incidència és una “guerra de guerrilles” que s'ha d'articular a través d'organitzacions que estiguin contínuament molestant i protestant.

Hi ha escenaris més propers als i les joves des d'on es poden construir polítiques i transformar la societat. Quin paper hi ha de jugar el Tercer Sector?

Un paper important, en dos sentits. El primer, només a través d'aquestes organitzacions es poden canalitzar determinades demandes que no són presents a l'agenda política de manera eficaç. Tenint en compte, a més, que de joventuts n'hi ha de diferents tipus i els qui tenen menys recursos per fer sentir les seves demandes són els qui estan en un grau més alt vulnerabilitat.

El segon té a veure amb el cost que implica el treball diari amb les institucions. Si es deixa la lluita en mans de l'acció de cada individu afloren més les desigualtats en termes de participació. Són les organitzacions les que poden traduir les demandes de molts, reunir-se amb les institucions i fiscalitzar. Per tant, és important vigoritzar molt més el Tercer Sector.

I la família, l'educació formal i la no formal?

Els grecs deien que la participació és un procés d'aprenentatge, per tant, els i les joves a través del procés de participar aprenen a fer-ho. El pas previ és l'interès, que sí que existeix. Així que la responsabilitat és facilitar instruments i eines per fer-ho, des de l'educació. A mi em sorprèn que llancem els nostres joves al món real sense saber res sobre impostos, sense saber interpretar el que diuen els mitjans de comunicació... i és que en aquest tema hi ha un interès una mica espuri de la nostra classe política, perquè una opinió pública desinformada és més manipulable. Hem d'exigir ciutadans/es preparats/des perquè això pujarà la qualitat mitjana dels nostres polítics/ques.

S'haurien de buscar noves formes de participació, nous escenaris?

Avui dia les institucions estan fetes a favor de l'“home blanc de més de 35 anys” i amb una determinada concepció de la política. Per a la resta, la participació no és atractiva, són espais, horaris i formats que espanten la gent jove, les dones, etc. Sí, s'han de canviar les formes i actualitzar-se, fer espais confortables.

La cultura de la participació ha canviat, abans era militant perquè les identitats es construïen fortes de la mà de les institucions (partits, sindicats, esglésies); avui la joventut no entra en el sistema, les identitats són “a la carta” i es vinculen a causes concretes, en processos dinàmics. Avui construir aliances és més sofisticat, però s'ha de valorar i aprofitar aquesta nova cultura i buscar banderes d'enganxament noves. Perquè, qualsevol polític o sociòleg et dirà que la Teoria dels Llindars és consistent, és a dir, que en el moment que tu ets capaç de sumar més gent a la participació, en una espiral virtuosa ascendent, això genera externalitats molt positives que fan que més gent s'agrupi, es mobilitzi i, per tant, beneficii el conjunt del sistema.

El que s'ha de fer és seguir empenyent per assolir aquest llindar en el qual implicar-se i participar sigui natural, i el contrari estigui mal vist.

Podries fer algunes propostes concretes per a millorar la participació política juvenil?

Formularé els principals problemes i quina en seria la solució:

① Falta d'informació sobre quins són el seus drets i com formular les demandes:

Sortir de l'ensenyament obligatori amb un nivell bàsic sobre com funciona el nostre sistema polític, entendre com funcionen els mitjans de comunicació, perquè això és formació "en ciutadania".

② Dificultats per a votar: Fer els tràmits més senzills, facilitar el vot per correu, permetre el vot anticipat, a les universitats, etc.

③ Poca accessibilitat a la participació no convencional (democràcia directa, presupostos participatius, etc.): Adaptar la informació sobre com participar als llenguatges juvenils i fer-la arribar a través dels canals que utilitzen.

④ Institucions allunyades dels i les joves: Canvi de mentalitat de les organitzacions, que hauria d'anar a buscar la gent jove allà on sigui, i parlar un llenguatge nou perquè ells i elles puguin entendre les implicacions que té la política en les seves vides.

Hi ha coses en què no podem influir, aspectes intrínsecs a l'edat que fan que els moguin més altres coses. Però, a part d'això, les estructures de les organitzacions i dels diferents agents socials tenen encara moltíssim camí per recórrer, canviant i implicant-se en aquests aspectes que acabo d'assenyalar.

Alejandra Solla, educadora popular. Llicenciada en Psicologia Social i Pedagogia, és presidenta de la Fundació SES a l'Argentina i directora de La Liga Iberoamericana de Organizaciones de la Sociedad Civil, una xarxa formada per 27 organitzacions de 17 països iberoamericans.

Per què els i les joves s'allunyen dels espais tradicionals de participació política?

Amb la política la joventut busca transformar la societat en què viu, i em sembla que hi ha un desencantament molt gran i una falta de credibilitat d'aquests espais. A La Liga organitzem diàlegs amb actors clau, com la Setmana pels Drets de la Joventut, i en aquests ambients manifesten la seva gran desconfiança en dos aspectes: en com veuen els partits polítics funcionar i que no se senten escoltats/des en aquest tipus d'espais.

Què preocupa, què mou avui dia els i les joves? Ens interessa la teva visió des de l'Amèrica del Sud.

Destaco un parell de fets que s'han desenvolupat a l'Amèrica del Sud en aquests últims temps i que tenen una important participació política de joves, ells i elles en són protagonistes: la protesta social escolar a Xile, i les mobilitzacions del moviment feminista a l'Argentina i a la resta de la regió. Aquí ja veiem dos dels temes que preocupen i mobilitzen la joventut. Els preocupa la discriminació, de qualsevol tipus; també la violència, perquè moltes vegades se'ls acusa de ser violents quan el que jo els sento dir és que és la societat que "els violenta"; i tots els temes relacionats amb l'educació i la feina, la distància entre el sistema escolar i les oportunitats laborals i l'enorme precarietat del mercat de treball.

Hem d'ocupar-nos d'aquests temes perquè la vulneració dels drets de la joventut reflecteix el tipus de societat que estem construint.

En tot això, quin rol hi ha de tenir el Tercer Sector?

És un actor clau en la construcció de "la nova estabilitat", és a dir, la idea de potenciar les democràcies conjuntament amb els estats, les empreses i la societat civil. On els tres agents assumeixen com a pròpia la causa comuna de la transformació social en una lluita pel bé comú, la justícia social i la preservació dels drets. Organitzacions com les nostres porten a aquest procés la veu de la joventut.

En el desenvolupament de ciutadans/es actives i compromeses, quin paper hi juguen la família i l'educació formal i no formal?

En la família, les relacions han de partir de l'escolta, des del "hi ha una altra persona que em té en compte, que me reconeix" perquè em mira, m'abraça, m'accepta. Quant a les institucions educatives actuem des d'uns marcs mentals que també hem d'anar canviant, en el sentit que siguin espais en els quals "aprendre a aprendre", en els quals es col·loca l'individu al centre. I aquest tipus d'aprenentatge es prolonga durant tota la vida perquè et porta a saber enfrontar situacions, a resoldre problemes. Trobo que en els espais no reglats hi ha una escletxa per la qual es poden anar introduint els canvis.

Les dades de l'INJUVE reflecteixen que el 92% dels i les joves d'entre 15 i 19 anys estan estudiant; creus que centrar-se molt en els estudis els resta temps perquè participin en àmbits socials?

No, més aviat és al contrari. El que ha de canviar en la nostra societat ho hem de canviar entre tots i totes i els espais de formació —tant reglada com no reglada— haurien de ser espais de participació ciutadana, de participació política. A les escoles s'ha d'aprendre a participar. I s'ha d'influir en la transformació social.

És clar, perquè els nois i les noies surten de l'escola, de la infància i quan arriben als 16 o 18 anys els diem "participeu!", i potser que no sàpiguen el que és, no se'ls ha facilitat que ho facin. On sí que hi són és a les xarxes socials. Quina és la teva opinió sobre aquests espais?

Són eines que poden ser utilitzades per a finalitats diverses i les persones adultes hem de superar aquesta "bretxa digital" per poder dialogar amb la gent jove, per entendre-la. Les xarxes han de ser instruments per al canvi i el sector social ha d'aprofitar-les i transformar-les al servei de l'educació.

Quins espais innovadors t'imagines per a la participació juvenil?

Espais virtuals, a les xarxes, com diem, però també espais de presència física, perquè el més important és que el jove, la jove, han de sentir-se compromesos amb el canvi, han de veure que són convidats per ser escoltats i que la seva participació serà activa. D'aquesta forma s'aconsegueix la motivació i la implicació, en un diàleg amb altres joves.

Enumera tres o quatre coses que consideris que limiten la participació juvenil en la política, i les mateixes que la faciliten.

Jo diria que hi ha algunes coses que limiten que, si les posem en positiu, podrien contribuir al contrari. Podríem veure-les com una oportunitat per al canvi.

Una, la falta d'escolta. Dos, creure-s'ho de veritat, és a dir, creure que aquella persona jove sap, pot, té moltes coses a aportar. La tercera idea té a veure amb el mal ús de la jerarquia, de l'autoritat. Pensar que "perquè soc gran o polític o empresari... tinc raó". I, finalment, destaco el tema del poder. El mal ús del poder limita molt la participació, quan hi ha algú que és qui sempre marca les regles del joc limita que altres assumeixin rols protagonistes.

Quines diferències observes en aquests temes entre el que passa a Espanya i a l'Amèrica del Sud?

La diferència més forta té a veure amb el tipus d'interculturalitat. A l'Amèrica del Sud estan més presents les cultures indígenes, afrodescendents, etc. Però pel que fa a les preocupacions que mouen els i les joves, són les mateixes, de les quals ja hem parlat. Es comparteix l'esperit i una prova en són les Setmanes de la Joventut, en les quals s'estableixen diàlegs entre joves i autoritats, polítics, etc. Les celebrem a diferents països, també Espanya, amb una mateixa metodologia participativa. S'han establert diàlegs i una empatia molt gran.

Què els dius a les persones que tenen la responsabilitat de governar?

Primer de tot, que es facin conscients que és possible una societat més justa. Les organitzacions de la societat civil ja hi estem posant la nostra part, creiem que el món empresarial sí que ha de canviar i els governs han de complir amb la seva feina, amb les seves obligacions, sense deixar-se manejar per les grans corporacions, vetllant pel compliment dels drets: al treball, a l'educació, a la participació ciutadana, a tenir una vida justa i digna per a tots i totes. I, sobretot, per als nostres joves, perquè són el present a través del qual el futur pot arribar a canviar. Creguin en ells i en elles!

Relació de totes les persones entrevistades⁷:

- **José Muñoz**, adjunt al director general d'INJUVE i membre del Consell Assessor de Fundación Esplai Ciudadanía Comprometida.
- **Asunción Llana**, doctora en Pedagogia, professora al Departament de Teoria i Història de l'Educació a la Universitat de Barcelona. És membre del Grup de Pedagogia Social (GPS) per a la cohesió i la inclusió social.
- **Carles Feixa**, catedràtic d'Antropologia Social a la Universitat Pompeu Fabra. És especialista en cultura juvenil i actualment dirigeix un projecte d'investigació europeu sobre les bandes juvenils com a agents de mediació.
- **María Bruno**, experta en el camp de la psicologia, de l'educació i del treball comunitari, responsable del departament d'Acció Social de Fundesplai.
- **Carles Vila Mumburú**, professor associat al Departament de Teoria de l'Educació de la Universitat de Barcelona i membre del Grup de Pedagogia Social (GPS) per a la inclusió i la cohesió. Investigador del projecte HEBE. Coordinador del projecte *Be Youth Worker Today* i del Cens de Professionals de Joventut de Catalunya.
- **Héctor Colunga**, que va cursar estudis de Filologia Hispànica, director de Fundació per l'Acció Social Mar de Niebla de Gijón, membre de la junta directiva de la Xarxa Espanyola d'Aprenentatge i Servei, vicepresident d'EAPN Astúries i patró de Fundación Esplai. Ha sigut premi Fundació Princesa de Girona l'any 2015.
- **Paloma Bru i Manuel Basagoiti**, sociòlegs, professors de la Universitat Carlos III de Madrid i membres de l'Observatori de l'Exclusió i els Processos d'Inclusió Social de la Comunitat de Madrid (OEISM). Paloma és experta en Investigació-Acció Participativa i Manuel coor-

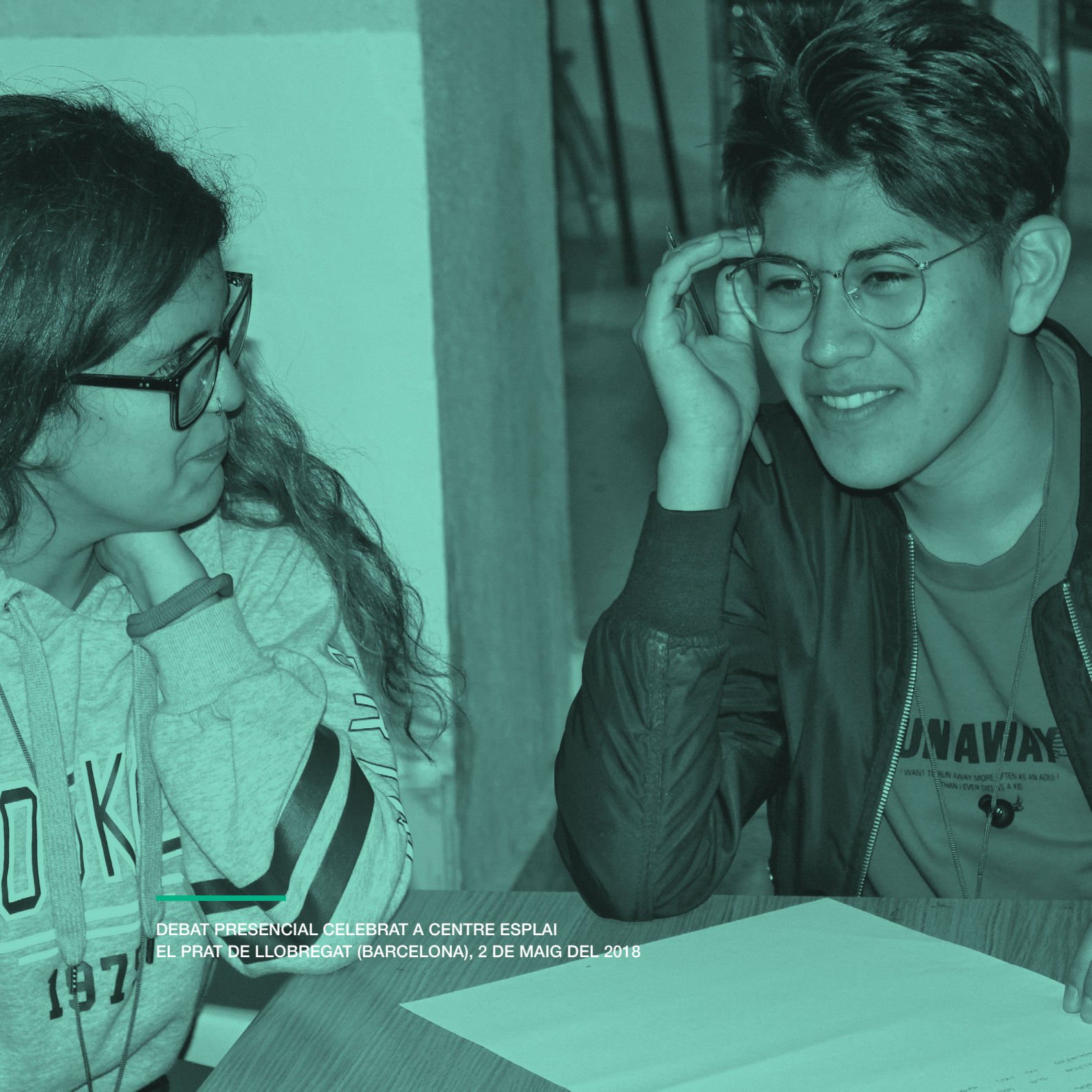
⁷ La informació que s'aporta de les persones entrevistades està actualitzada al gener del 2018.

dina el projecte d'Intervenció Comunitària Intercultural a l'associació Educación, Cultura y Solidaridad al barri de San Cristóbal de Madrid.

- **Marta Pascual**, activista en temes d'ecofeminisme i educació. Llicenciada en Ciències de l'Educació, és professora del cicle formatiu d'Integració Social, on imparteix l'assignatura d'Intervenció Sociocomunitària. Ha sigut coordinadora de l'àrea d'Educació i Participació d'Ecologistes en Acció.
- **Ricardo Ibarra**, director de la Plataforma d'Organitzacions de la Infància d'Espanya (POI). És enginyer informàtic de formació. Anteriorment, va ser vocal del Consell Nacional de la Joventut d'Aragó i president de la 13a i 14a Comissió Permanent del Consell de la Joventut d'Espanya.
- **Alejandra Solla**, educadora popular. Llicenciada en Psicologia Social i Pedagogia, és presidenta de la Fundació SES a l'Argentina i directora de La Liga Iberoamericana de Organizaciones de la Sociedad Civil, una xarxa formada per 27 organitzacions de 17 països iberoamericans.
- **Pablo Simón**, doctor en Ciències Polítiques per la Universitat Pompeu Fabra, ha sigut investigador postdoctoral a la Universitat Lliure de Brussel·les. És professor a la Universitat Carlos III de Madrid, on combina la seva feina amb activitats divulgatives, i col·labora en diferents mitjans de comunicació.

La transcripció de les entrevistes realitzades, també en format d'àudio, estan disponibles de forma íntegra en el portal web del debat (www.fundacionesplai.org/debates). Us recomanem visitar-lo, per conèixer totes les propostes realitzades per les persones expertes entrevistades.

DEBAT PRESENCIAL CELEBRAT A CENTRE ESPLAI
EL PRAT DE LLOBREGAT (BARCELONA), 2 DE MAIG DEL 2018

3. Metodologia i organització dels debats

En aquest capítol explicarem la metodologia i el procés desenvolupat amb els i les joves al llarg del projecte del debat, perquè pugui servir com a exemple a altres iniciatives, en especial pensem en aquells educadors i educadores que vulguin dinamitzar espais de participació juvenil.

Els debats van tenir lloc els mesos de maig, juny i juliol de l'any 2018. Primer es van organitzar dues trobades presencials únicament amb joves i, durant el tercer, els nois i les noies van poder dialogar amb representants dels grups parlamentaris estatals.

A més d'aquests debats presencials, vam preparar una enquesta *online* que vam fer arribar a grups de joves que tenen alguna vinculació amb projectes o entitats amb les quals treballem en xarxa. També vam posar en marxa i vam dinamitzar una eina virtual de recollida de propostes. Una APP a través de la qual plantegem preguntes i continuem el debat. L'eina utilitzada va ser "Appgree". D'aquesta forma vam poder recollir opinions i propostes de més persones.

Trobades presencials

A les sessions presencials dels debats hi van participar en total 125 joves. En l'organització d'aquestes trobades, en l'elecció dels temes que s'hi van tractar i en el desenvolupament de les dinàmiques per a la generació d'idees i propostes hi van participar els i les joves. Per a Fundació Esplai era molt important col·locar-los al centre de la intervenció des del minut zero, donant-los un paper coprotagonista, perquè co-construïssin els espais de debat juntament amb els dinamitzadors i les dinamitzadores del procés.

El primer pas va consistir a presentar als i a les joves participants la idea sobre els debats que s'havien de dur a terme. Era imprescindible que dotessin de sentit el tema a debatre, "Joventut i participació política", com un tema primordial, que els afecta en primera persona. Un tema que té a veure amb la construcció present i futura de la democràcia, entenent que, com a ciutadans i ciutadanes amb capacitat de transformació social, en són una part imprescindible i hi han de prendre partit des d'accions com, per exemple, la promoguda per Fundació Esplai amb tot aquest procés.

Per situar-los en el tema es va partir del document base elaborat a partir de les dades oficials de l'informe de l'INJUVE de 2017, dades presentades en el capítol 1 d'aquesta publicació. Per presentar aquests dades es va utilitzar un format de plenari en què els i les participants van conèixer els resultats de l'esmentat informe. Un cop finalitzada aquesta presentació la metodologia va ser similar en ambdós debats. A continuació, detallem com es va desenvolupar cadascun.

En el debat celebrat el 2 de mig a la seu de Fundació Esplai al Prat de Llobregat (Barcelona) hi van participar un centenar de joves, un nombre molt elevat per poder fer una sessió de forma plenària, de manera que es va decidir dividir els i les participants en grups de 25 persones, distribuïdes en espais diferents. Per tant, es van fer 4 sessions simultànies amb grups més reduïts.

En cadascun d'aquests espais una persona dinamitzadora explicava la metodologia de la sessió, que consistia a dividir el grup de 25 participants en subgrups d'entre 4 i 5 persones. A cadascun d'aquests subgrups se'ls va entregar un paper A3 amb les preguntes que s'havien de debatre. El full comptava amb prou espai perquè s'hi poguessin recollir les idees principals de cadascuna de les qüestions plantejades.

La persona dinamitzadora controlava el temps que es dedicava a cadascuna de les qüestions i resolvia els dubtes que s'anaven presentant. Després del treball en aquests grups més petits, es feia una reunió plenària en què s'explicaven les conclusions i es preparava una presentació que va quedar gravada en vídeo.

El debat del 26 de maig a Guadarrama (Madrid) va comptar amb 25 participants. El dinamitzador del debat va explicar la metodologia de la sessió al grup, que va ser exactament igual que la de Barcelona: el grup de 25 participants es va dividir en subgrups d'entre 4 i 5 persones. A cadascun d'aquests subgrups se'ls va entregar un paper A3 amb les preguntes que s'havien de debatre, amb prou espai perquè en aquests petits grups poguessin recollir les idees principals de cadascuna de les qüestions plantejades.

El dinamitzador va controlar el temps dedicat a cadascuna de les qüestions i va resoldre els dubtes pertinents. A continuació, cada subgrup va exposar allò debatut i les conclusions van ser registrades en vídeo.

L'estructura del temps emprat per als debats, en ambdós casos, va ser de dues hores dividides de la següent forma:

- Deu minuts per a l'exposició de les idees principals de l'informe de l'INJUVE 2017 per part dels organitzadors del debat. Aquesta presentació va emmarcar el tema.
- Setanta minuts per al treball de debat en petits grups.
- Quaranta minuts per a presentar i gravar en vídeo les conclusions de cadascuna de les preguntes debatudes en els petits grups.

El diàleg amb representants de grups parlamentaris

En el debat amb representants de grups parlamentaris hi van participar 35 joves que provenien de diferents comunitats autònomes i que són part de projectes de lidera Fundació Esplai o estan participant en programes d'organitzacions amb les quals treballem en xarxa. Un dels objectius d'aquest debat era partir de la reflexió sobre els temes plantejats, però també es va buscar compartir amb l'espontaneïtat; que sorgís de les inquietuds reals dels i les joves. Per aquest motiu, era important que atribuïssin sentit a la trobada.

Primer de tot es va seleccionar nou joves protagonistes, perquè dialoguessin amb els representants polítics. Aquests nois i noies van ser escollits dels grups participants en els dos debats presencials anteriors. Ja coneixien les dades més destacades de l'informe de l'INJUVE de 2017, per tant, tenien clar el marc de referència, a més d'haver passat per l'experiència de pensar, compartir idees i exposar-les sobre els temes que s'havien tractat en els debats presencials. Els i les joves van ajudar a establir els objectius del debat.

El debat es va celebrar el 18 de juny, al CaixaForum de Madrid. Va començar a les cinc de la tarda però durant el matí del mateix dia els i les joves van estar preparant el desenvolupament del debat, van realitzar diverses dinàmiques de desinhibició perquè es creés un bon clima de participació,

van compartir el menjar i es van conèixer millor, de tal forma que van poder sentir-se més còmodes a l'escenari del debat amb polítics.

El debat es va iniciar amb la presentació de les dades més destacades extretes de l'informe de l'INJUVE 2017, perquè servissin de punt de partida per al debat.

El moderador va donar la paraula als i les joves, que van ser els qui van llançar la primera pregunta als polítics perquè s'iniciés el diàleg, amb la següent dinàmica:

- Un jove o una jove llançava una pregunta, que era resposta per cada representant polític de forma breu. En acabar la ronda, els i les joves podien fer interpel·lacions relatives a les opinions expressades.
- El moderador va controlar el temps, que va ser de 15 minuts de debat per a cadascuna de les 4 preguntes realitzades.

Finalment, el públic assistent va poder intervenir fent preguntes o afegint alguna aportació.

L'enquesta online

L'eina que es va utilitzar per a construir i realitzar l'enquesta *online* va ser l'aplicació "Formularis de Google", que va permetre crear una enquesta visual i entenedora per als i les joves, amb dos apartats destacats: una primera part amb preguntes que tractaven de veure la implicació dels i les participants en la seva comunitat, i una segona part on se'ls preguntava sobre les qüestions que es van treballar en els debats presencials.

L'enquesta va estar disponible durant tot el mes de juny. Durant aquest període es va crear un enllaç directe des de la pàgina web del projecte (<https://fundacionesplai.org/debats>), per facilitar que els i les joves poguessin accedir-hi fàcilment a través d'un navegador web des de qualsevol ordinador, telèfon mòbil o tauleta.

En total hi van participar 83 joves, d'entre 15 i 31 anys, 11 dels quals tenien més de 25 anys. D'aquests joves 23 eren nois i 60, noies.

A més, vam incorporar Appgree com a eina metodològica a la fase de debat virtual. És una app per a gestionar processos de participació a través de dispositius digitals. Vam elaborar una guia per a instal·lar i usar Appgree i vam organitzar un webinar per a explicar-ne el funcionament.

Els resultats de l'enquesta *online* i l'explicació del procés del debat que es va fer en format digital es poden consultar a la pàgina web dels debats:
<https://fundacionesplai.org/debates/>

SESSIÓ PREPARATÒRIA DEL DEBAT PRESENCIAL AMB REPRESENTANTS DE PARTITS POLÍTICS.
MADRID, 18 DE JUNY DEL 2018

4. Què pensen les joves i els joves?

Objectius del debat

Des de Fundació Esplai ens marquem com a objectiu debatre amb els i les joves el tema de com veuen la seva pròpia implicació política. Visibilitzar la veu de la joventut ha estat un objectiu prioritari des del primer moment, que siguin ells i elles en primera persona els qui expliquin les seves reflexions, donin la seva opinió i facin propostes. En aquest capítol recollim totes aquestes idees exposades en els diferents grups de debat integrats per joves.

Durant el 2018 es van dur a terme dos debats presencials, amb la participació de 125 joves. El primer es va celebrar el dia 2 de maig, a la seu de Fundació Esplai situada al Prat de Llobregat (Barcelona). I el segon, va tenir lloc el 26 de maig a Guadarrama (Madrid). Ambdues sessions es van emmarcar sota el mateix títol: “Joventut i participació política”, i els objectius també eren comuns:

- Compartir les inquietuds que la joventut té en relació amb la participació ciutadana que genera transformació social.
- Visibilitzar el que opinen dels escenaris actuals de participació política.
- Prendre consciència de les dificultats que entorpeixen la participació política juvenil, segons la pròpia anàlisi dels i les participants.
- Identificar i posar en valor els elements que afavoreixen la participació política juvenil, segons la pròpia anàlisi dels i les participants.
- Definir noves propostes per a la millora de la participació política juvenil.

Perfil dels i les joves participants

En el debat celebrat a la nostra seu, al Prat de Llobregat (Barcelona), hi van participar 100 joves del programa “Tresca Jove”, una iniciativa que desenvolupa l’organització Fundesplai des de l’any 2010 i que té com a missió afavorir el desenvolupament personal i la integració social i laboral de persones joves, de 18 a 25 anys, en situació de vulnerabilitat o risc d’exclusió social. Aquest programa es basa en l’acompanyament, la formació i l’oportunitat de proporcionar en el marc del mateix una primera experiència laboral als i les joves, un treball en el camp de l’educació en el temps lliure.

En el debat celebrat a Guadarrama (Madrid) hi van participar 25 joves que formen part d’alguns dels projectes que promou Fundación Esplai junt amb organitzacions locals a tot Espanya. El debat es va celebrar en el marc del Foro anual de Fundación Esplai, unes jornades en què participen al voltant de 200 persones: joves, responsables d’entitats socials, educadores/as, dinamitzadors/es de telecentres i voluntaris/àries. Durant els dies que se celebra el Foro es realitzen diferents activitats, com reunions de feina, formacions, una trobada de joves, etc. Durant un matí, a la ciutat de Madrid, s’organitza una fira amb tallers dirigits a la ciutadania i que tenen com a objectiu mostrar els diferents projectes de Fundación Esplai.

En el capítol 8 d’aquesta publicació es poden consultar els noms de tots/es els i les joves participants en les sessions de debat.

Qüestions plantejades

En els dos debats presencials es van plantejar les preguntes següents:

- Per què els i les joves us allunyeu dels espais tradicionals de participació política? Com valoreu i què opineu de les institucions polítiques tradicionals, com són els partits, els sindicats, les associacions, etc.?
- Què us motiva a participar en una entitat social?

- Creieu que s'han de buscar i crear noves formes de participació i compromís cívic que us enganxin o sedueixin més? Per on podrien anar aquestes “novetats”? Quins són els nous escenaris de participació juvenil?
- Què s'hauria de tenir en compte en els futurs escenaris de participació juvenil?
- Enumera quatre elements que dificulten i quatre que afavoreixen la participació política dels i les joves.

Idees principals de la sessió del debat a Barcelona

A continuació, s'exposaran les opinions dels i les joves participants, en un exercici de síntesi en què es recull de forma quasi literal el que els nois i les noies van exposar al debat, i per tant no s'han afegit elements subjectius. Tant el debat de Barcelona com el fet a Madrid estan registrats en vídeo i s'hi pot accedir a través dels codis QR que hi ha en aquest apartat.

Per què els i les joves us allunyeu dels espais tradicionals de participació política? Com valoreu i què opineu de les institucions polítiques tradicionals, com són els partits, els sindicats, les associacions, etc.?

- No ens sentim identificats amb els espais tradicionals de participació; a més, no existeix un partit polític que representi els i les joves. Hem de dir que ens falta informació de com participar en aquests espais, encara que també ens n'allunyem per la corrupció que hi ha als partits i la mala reputació dels mateixos.
- Sentim que des de la política tradicional no s'apropen als i les joves per conèixer les nostres necessitats. Hem de sentir que podem participar, però no se'ns considera prou adults. De fet, quan un jove o una jove té una idea interessant sempre hi ha dificultats perquè la seva

idea es desenvolupi, llavors el que passa és que ens sentim enganyats/des, no ens deixen opinar i és quan sentim que participar no ens aporta res. En resum, creiem que la política priva de la llibertat d'expressió i ens espanta, però també ens costa participar per la nostra pròpia "vagància", molts cops ho volem tot fet i això és clar que ens limita.

- En els espais tradicionals de participació política, com els partits, etc. hi ha molta hipocresia, molta política masculista, hi ha una estigmatització dels i les joves per la nostra forma de vestir o d'actuar. No se'ns escolta, no se'ns valora i no se'ns pren seriosament, censuren les nostres idees i no ens donen suport. A més, els partits estan molt tancats al canvi. Es valoren més els anys d'experiència, la formació o la condició social de les persones, que el fet de ser jove i el que es pot aportar tan sols pel simple fet de ser jove.
- Per acabar, volem dir que no se'ns prepara per participar, ens falta formació per a saber-ho fer bé, perquè els joves i les joves desconeixem el món de la política, perquè ens queda lluny del nostre dia a dia, o pensem que està lluny del nostre entorn més pròxim. Des de la infància s'hauria de fomentar l'interès per la política. A més, associem amb política el que veiem pels mitjans de comunicació, però ningú ens explica que la política és molt més que això. No sabem com descobrir-la, pensar-la i interioritzar-la. Pensem que hi ha falta d'informació i de formació. La família i l'escola ens haurien de preparar i formar en la política.

Creieu que s'han de buscar i crear noves formes de participació i compromís cívic que us enganxin o sedueixin més? Per on podrien anar aquestes "novetats"? Quins són els nous escenaris de participació juvenil?

- Sobretot, s'ha de comptar amb les xarxes socials, que són una forma molt directa de participació juvenil i ajuden que no ens discriminin per les nostres idees. Però també s'ha de comptar amb el barri, com a escenari de mobilització i construcció ciutadana.
- Un exemple de participació en la comunitat pròxima (barri, poble, districte) seria opinar en el periòdic del barri o en les ràdios locals, on la informació sol ser més veraç que en els grans mitjans de comunicació.

- Existeixen espais en la comunitat perquè els i les joves puguem aportar coses. Per exemple, les entitats socials, els centres cívics del barri, els centres de batxillerat. Als instituts s'hauria de generar debats sobre temes diversos, per arribar a tots/es els i les joves. També hi ha els festivals culturals i les festes tradicionals, a més dels centres de temps lliure educatiu (esplais), on els i les joves tenen un paper actiu important.
- Una idea és crear un partit polític format per joves, que potser sigui un partit que serveixi per ser al Congrés i aportar idees des de la mirada de la joventut.
- Per acabar, direm que també ens agrada participar en manifestacions.

Què s'hauria de tenir en compte en els futurs escenaris de participació juvenil?

- S'hauria de tenir en compte l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació, com a mitjans habituals que usem els i les joves. Ens imaginem una web que ens ajudi a entendre el que és la política i com participar-hi.
- Utilitzar l'espai públic com un escenari de participació juvenil: les escoles, els instituts, etc. S'ha d'informar els i les joves sobre com d'important és participar en la comunitat.
- Acabar amb la jerarquia piramidal dels partits i de les persones adultes. El poder ha d'estar repartit i des del poder s'ha d'escoltar a tothom. Això ens ha de portar al reconeixement de la participació juvenil.
- S'ha de potenciar la participació juvenil vetllant per la igualtat d'oportunitats entre tots els i les joves. És necessari disposar de més formació i de més oportunitats per a joves sense experiència.
- Que se'ns ajudi amb més beques d'estudi, amb bons plans per a l'ocupació, ja que tot això influeix en l'ànim i en les ganes de participar.

Enumera quatre elements que dificulten i quatre que afavoreixen la participació política dels i les joves.

Elements que dificulten:

- La por a la repressió, normatives com la llei mordassa, la corrupció política i temes com la desigualtat de gènere els sentim com límits clars per a la participació juvenil, però també la falta d'implicació per part dels i les joves, que haurien d'informar-se més i ser més proactius.
- El fet de no sentir-nos escoltats ens limita i ens desmotiva. Les polítiques estan fetes per a persones adultes, per als de sempre, el típic ciutadà de classe mitjana-alta, elitista. Un noi afiliat al PP de Sarrià sempre tindrà més pes en la política que un noi dels anomenats “perroflauta”. Això no hauria de ser així, s'ha d'aconseguir que tots tinguem les mateixes oportunitats.
- L'edat i el poc temps disponible són dos elements que també limiten. L'edat perquè està associada a la falta d'experiència, sense la qual sembla que les nostres opinions no tinguin cap valor. I la falta de temps és perquè estem en una època de la vida en què ens estem formant i això ens ocupa molt temps, ens deixa poc espai per a fer altres coses.
- La falta d'educació per a la ciutadania fa que sigui difícil accedir als espais públics de participació juvenil, perquè no els coneixem, perquè no se'ns inculca la importància de crear comunitat i de com les nostres accions poden ajudar a construir la societat en què vivim.
- El llenguatge que utilitzen els adults també és complicat i ens n'allunya, perquè no ens hi sentim còmodes.

Elements que afavoreixen:

- Ens motiva i ens mou a participar el fet de comptar amb nous escenaris de participació, com les xarxes socials. També ens motiva poder participar en la realitat més propera, com el barri, les associacions, etc. La globalització i l'ús de les tecnologies de la comunicació ens estan ajudant a mobilitzar-nos, a elevar la nostra veu. Un exemple d'això van ser les

reivindicacions realitzades a les xarxes socials per molts joves el 8 de març del 2018, Dia Internacional de la Dona.

- Un element que s'ha de veure com una oportunitat és el fet de tenir tants centres educatius de secundària i de formació per a joves. Aquests espais poden ser un bon escenari per a promoure la participació juvenil.
- Necessitem elements motivacionals, com veure que creuen en nosaltres, en les nostres idees, que en facin coses per millorar la societat.
- S'ha de promoure la igualtat d'oportunitats entre joves. Està demostrat que, com més nivell de formació, més nivell de compromís amb les qüestions socials. És necessari aconseguir que els i les joves tinguin oportunitats per a desenvolupar el seu projecte personal.
- Els partits polítics han de donar més paper a les seves joventuts i han de crear estructures més participatives.
- Necessitem educació a l'escola i a les famílies sobre ciutadania.
- Las ajudes a joves són importants, per a poder tirar endavant i participar més. Aquí el paper de les associacions és molt important. Segons on visquis hi ha més oportunitats o menys. No és el mateix viure en un poble que en una ciutat, on tot és més impersonal i potser és més difícil accedir a escenaris de participació.

Cadascun dels grups de debat de joves va preparar un resum amb les conclusions de les sessions i les van gravar en vídeo. Tots els vídeos estan disponibles a la web: <https://fundacionesplai.org/debates/>

Las principales ideas de la sessió del debat a Madrid

Per què els i les joves us allunyeu dels espais tradicionals de participació política? Com valoreu i què opineu de les institucions polítiques tradicionals, com són els partits, els sindicats, les associacions, etc.?

- En general, no se'ns escolta i no es creu en la joventut perquè les persones adultes pensen que no sabem de les coses. No se'ns anima a participar des que som petits/es; un exemple n'és l'escola, on no ens ensenyen a participar, i hauria de tenir un gran paper en aquest sentit. La veritat és que ens falta informació, no sabem quins són els escenaris on podem participar en la comunitat. Sent autocrítics, també s'ha de dir que no ens agrada assumir responsabilitats i per això les deleguem en els adults.
- Moltes vegades tenim por a les represàlies que puguin usar els polítics o el món adult en relació amb les nostres idees, ja que normalment són contràries a les seves.
- Potser els i les joves no estem en els partits perquè no fem política des d'una llista electoral, sinó des de les associacions, per això ens allunyem dels partits. També la corrupció ens n'allunya i a més en els partits tot és molt piramidal.

Què us motiva a participar en una entitat social?

- El fet de poder fer política des d'aquestes entitats i poder canviar el nostre entorn. Ens agrada participar, perquè empatitzem amb les persones que necessiten ajuda, coneixem gent nova, ens divertim, adquirim uns valors que a classe no aprenem.
- Ens mou la solidaritat i el treball en equip, i et sents realitzat/da amb el que fas, ja que participes en quelcom productiu durant el temps lliure, tot i que de vegades, per falta de temps, hem de deixar de participar en el món associatiu.

Enumera quatre elements que dificulten i quatre que afavoreixen la participació política dels i les joves.

Elements que dificulten:

- Tenim pocs coneixements sobre el que és la política, pensem que és només allò que fa referència als partits polítics, perquè no se'ns ensenya. És el que nosaltres en diem “la infantilització”, el fet que ens marquen que fins als 18 anys no podem participar en la vida política. “És que vosaltres sou joves, no teniu experiència, no podeu opinar.” Ens treuen l'apoderament, perquè no se'ns considera ciutadans/es per no tenir 18 anys, però som el futur i el present d'aquesta societat.
- La pressió dels estudis, que no ens deixa gaire temps lliure.
- Alguns espais que existeixen de participació juvenil, com les tutories dels instituts, no serveixen, no les utilitzen els tutors o tutores per a res. Els professors i les professores et deixen fer el que tu vulguis en aquest temps i no s'utilitzen per parlar de temes que ens preocupen.
- La falta d'experiència ens treu la raó i ens impedeix participar.
- La poca atenció dels adults, que no ens tenen en compte per a gairebé res, perquè consideren que no tenim prou coneixements sobre els temes de la societat, ens veuen com incapaços.
- La por de fallar que tenim la joventut.
- El propi desinterès pel fet polític i la peresa pròpia de l'edat, realimentats pel món adult, que com ja hem assenyalat, tampoc mostra interès perquè això canviï.
- La sobreprotecció per part de les persones adultes, que limita l'acció i la participació de la joventut.

Elements que afavoreixen:

- El coneixement de la tecnologia, que ens possibilita usar nous espais de participació.
- La imaginació i creativitat, com a característica de la joventut, que són una fortalesa. Al llarg del debat han sorgit idees gràcies a aquesta capacitat de crear; per exemple, per adquirir experiència en la política es podria començar creant consells de joventut als instituts, o es podria crear la figura del representant juvenil de cada comunitat autònoma, amb la finalitat d'influir en les polítiques de les persones adultes que dirigeixen el país.
- La capacitat d'empatitzar i de raonar. Podem veure i dir el que es pot millorar en la societat, no ens ho pregunten, però sabem de moltes coses.
- La creença que hem de poder participar. Nosaltres creiem en les nostres capacitats per a participar activament i pensem que ho hem de fer, això és una fortalesa.
- Poder fer les coses d'una altra manera, amb un llenguatge més proper als i les joves.
- Que des del món adult se'ns motivés a la participació.

Cadascun dels grups de debat de joves va preparar un resum amb les conclusions de les sessions i les van gravar en vídeo. Tots els vídeos estan disponibles a la web: <https://fundacionesplai.org/debates/>

Idees destacades

- Hi ha una demanda per part de la joventut de formació en “educació per a la ciutadania”, tant en l'àmbit de l'educació formal com en la família.
- La gent jove identifica la política amb els partits polítics i això, *a priori*, no els permet veure les possibilitats i potencialitats que tenen per a participar en els assumptes comuns, en la vida de la comunitat, dels seus barris, etc.
- Els i les joves volen conèixer i crear espais de participació, ja que reconeixen que tenen poca informació sobre el que ja existeix.
- Els espais de participació juvenil han de ser pensats i dissenyats amb la gent jove, sempre des de la seva perspectiva, perquè una de les seves principals queixes és que hi ha una falta d'espais per a joves que siguin horitzontals, on ells i elles puguin decidir i cocrear.
- En preguntar a la gent jove sobre espais de participació, nomenen associacions juvenils, entitats socials, espais culturals, esdeveniments musicals, centres d'educació en el temps lliure i instituts.
- El paper de la tecnologia en l'àmbit de la participació juvenil és fonamental.
- La societat en conjunt ha d'estar més motivada per a comptar amb les persones joves i desterrar la idea que “tenen poca experiència”. Saber que es pensa això d'ells/es els desmotiva.
- Tenint en compte les circumstàncies enumerades més amunt, com a principals motius de la baixa participació juvenil enumeren: la desídia, la falta de temps, la desigualtat i la falta d'oportunitats, que els porta a haver de pensar i dedicar tant esforç al seu projecte personal que va en detriment del projecte col·lectiu social, que és responsabilitat de tots i totes.

Conclusions

- A partir de les opinions exposades pels i les joves en els debats presencials es pot concloure que **quan es parla de participació política, els i les joves pensen en les estructures tradicionals com, per exemple, els partits polítics. No tenen assimilat el concepte de fer política amb la idea que això també va amb ells i elles, que actuar en la comunitat per millorar-la i transformar-la es, també, fer política.** De fet, la majoria ho han descobert gràcies a aquests espais de debat promoguts des de Fundació Esplai.
- Una altra opinió que es repeteix és **la falta de formació en educació per a la ciutadania.** Els nois i les noies insisteixen en la necessitat que des de l'escola i des de les famílies s'eduqui en participació ciutadana.
- **Els i les joves no saben quins escenaris de participació existeixen,** a quines entitats es poden dirigir, o com des del teu barri, ciutat, poble, etc. pots participar activament.
- **Es queixen de la falta d'espais per a joves on realment se'ls escolti,** on puguin passar de les idees a l'acció, espais on l'organització sigui horitzontal, on l'acció assembleària tingui un pes destacat. També **perceben que la falta d'experiència fa inviable que les seves idees siguin tingudes en compte i això els provoca desmotivació a l'hora de participar.**
- El col·lectiu també és crític amb si mateix, valoren que en moltes ocasions **els i les joves no s'impliquen en la cosa pública, per falta de temps, i per desídia o "vagància", que és el terme que prefereixen utilitzar.**
- Un altre factor que dificulta la participació activa dels nois i noies és **la impossibilitat de tenir les mateixes oportunitats, tant des del punt de vista formatiu com a l'hora d'accedir al món laboral.**

- Aquests factors fan que **pensin més en ells/elles, com a individu, i no en ells/elles com a col·lectivitat**, és a dir, que dediquen molt de temps i esforç a tenir un futur intentant formar-se i inserir-se en el món laboral, en detriment de dedicar temps a la participació comunitària.
- A aquesta autocrítica s'ha d'afegir que la **falta de motivació per part del sistema per a comptar amb la joventut** és percebuda des del col·lectiu i és un element desmotivador, que s'hauria de tenir molt en compte si volem enfortir els processos de participació juvenil.
- En relació amb nous escenaris de participació no proposen grans novetats al que ja existeix. **Segueixen apostant per espais de participació juvenil en associacions, entitats socials, en espais culturals, en esdeveniments musicals, als centres d'educació en el temps lliure i als instituts.** Els joves assenyalen que **els espais de participació han de ser dissenyats i pensats des de la joventut**, per a millorar el sentiment de pertinença, per a construir espais sense jerarquia piramidal i que parteixin del respecte per la llibertat d'expressió.
- A més, **el paper de la tecnologia ha de ser important, estem davant d'una joventut digital que domina l'entorn virtual a la perfecció; per tant, les xarxes socials i altres entorns virtuals hauran de ser presents en els nous espais** de participació juvenil, si volem construir amb la joventut la democràcia actual i futura.

DÈBAT PRESENCIAL AMB REPRESENTANTS DE PARTITS POLÍTICS
MADRID, 18 DE JUNY DEL 2018

5. Diàleg amb representants de partits polítics

Objectius de la sessió amb representants de la política institucional

En el marc d'aquest procés de creació de pensament mitjançant la realització de debats, des de Fundació Esplai ens marquem com un dels objectius incloure la mirada de persones que estaven de forma activa en el camp de la política institucional. Per tant, vam contactar amb persones de diferents grups parlamentaris, polítics i polítiques del Congrés dels Diputats i les Diputades. La nostra proposta va ser generar un espai de diàleg plural amb un grup de joves.

La sessió de debat es va celebrar el 18 de juny de 2018, al CaixaForum de Madrid. Ens vam marcar els següents objectius:

- Dialogar amb el món de la política institucional sobre les inquietuds que la joventut té en relació amb la participació ciutadana que genera transformació social.
- Compartir opinions sobre els escenaris actuals de participació política a Espanya.
- Contrastar visions sobre les dificultats que entorpeixen la participació política juvenil en l'actualitat.
- Recollir propostes per a afavorir la participació política juvenil en l'actualitat.

Perfil de les persones participants

Pel que fa als i les representants polítics/ques, es va intentar que hi hagués una representació dels principals partits de l'arc parlamentari espanyol. Finalment vam comptar amb la participació de:

- **Carles Campuzano.** Portaveu del PDeCAT al Congrés dels Diputats/des⁸. Director de Dincat⁹.
- **Eduardo Javier Maura.** Responsable estatal de l'Àrea de Cultura de Podem⁸. Professor a la Universitat Complutense de Madrid⁹.
- **M. Sandra Moneo.** Secretària sectorial d'Educació i Igualtat del Partit Popular⁸.
- **Ignacio Urquizu.** Diputat per Terol i membre de l'Executiva Regional del PSOE-Aragó⁸. Alcalde d'Alcanyís (Terol) i diputat de les Corts d'Aragó⁹.
- **César Zafra.** Portaveu adjunt del grup parlamentari de Ciutadans a l'Assemblea de Madrid⁸. Diputat de l'Assemblea de Madrid i portaveu adjunt de Ciutadans Madrid i de la Comissió de Corrupció.

Quant a la participació juvenil, es va comptar amb 35 joves, provinents de diferents províncies i que ja havien participat en altres espais de debat com les sessions presencials realitzades només amb joves o els debats virtuals. La major part d'aquests i aquestes joves participen en projectes que impulsa Fundación Esplai junt amb entitats locals en diferents territoris. Com és habitual en la manera de treballar de Fundación Esplai, per a la mobilització i dinamització dels i les joves es va comptar amb el suport de les organitzacions locals.

El debat va ser moderat per Héctor Colunga, expert reconegut en projectes i polítiques de joventut. Director de la Fundació per l'Acció Social Mar de Niebla de Gijón, membre de la junta directiva de la Xarxa Espanyola d'Aprenentatge i Servei, i vicepresident d'EAPN Astúries. Héctor, a més, va obtenir el premi Fundació Princesa de Girona l'any 2015 i en el moment del debat pertanyia al Consell Assessor de Fundación Esplai, i després va passar a formar part del patronat de l'organització.

⁸ Aquest càrrec és el que tenia en el moment en què va participar en el debat, el juny del 2018.

⁹ Aquest càrrec està actualitzat en la data d'edició del llibre, setembre del 2019.

Qüestions plantejades

Al llarg del debat es van plantejar una sèrie de temes sobre els quals debatre. Van ser els següents:

- Els i les joves es mobilitzen en un alt percentatge a les manifestacions o a l'hora de votar, però s'allunyen dels àmbits clàssics de participació política. Quines són les principals raons perquè això passi?
- Quins temes preocupen els i les joves i quins passos podríem fer des del Tercer Sector per a promoure la seva participació en la construcció de la societat i en la millora de la qualitat de vida de les seves comunitats i els propis entorns?
- S'han de buscar i crear noves formes de participació i compromís cívic que enganxin o sedueixin més la gent jove. Per on podrien anar aquestes “novetats”?
- Quins elements dificulten i quins afavoreixen la participació política de la joventut?

Las qüestions plantejades són similars a les treballades en els debats amb els i les joves i les utilitzades en les entrevistes amb les persones expertes, ja que la intenció és la de poder arribar a conclusions, en el pròxim capítol, comparant les respostes dels diferents espais de debat.

Idees destacades del debat

A continuació, s'exposen les opinions més destacades del debat, recollides de les respostes a les preguntes que es van plantejar, tal com ho expliquem en el capítol de Metodologia.

Els i les joves es mobilitzen en un alt percentatge a les manifestacions o a l'hora de votar, però s'allunyen dels àmbits clàssics de participació política. Quines són les principals raons perquè passi això?

Els representants polítics responen:

- **PP - Sandra Moneo.** Des de la política es poden canviar les coses, així que les persones joves han de tenir la possibilitat de participar. Veiem que el que es feia abans perquè s'hi involucressin ara ja no funciona, per tant s'ha d'analitzar què és el que és nou per veure com han de ser aquests espais de participació.
- **PDeCAT - Carles Campuzano.** Les estructures partidistes són molt tancades en si mateixes i tenen dificultats per a obrir-se al conjunt de la població. S'han de crear estructures polítiques més obertes, més permeables, que permetin a les persones participar.
- **PSOE - Ignacio Urquizu.** Qui millor coneix el perquè de la baixa participació política de la joventut és la mateixa joventut, de manera que se'ls ha de preguntar a ells i elles. Els i les joves sempre s'han manifestat de forma diferent durant èpoques anteriors, sempre han innovat, participant en espais no convencionals. Existeixen una sèrie de prejudicis que no són certs. Si es mira una de les últimes enquestes del CIS sobre joves, veiem que estan deu punts per sobre en interès polític que els seus pares quan tenien la seva edat, i tenen el mateix interès en l'actualitat que els seus pares i mares i que els seus avis i àvies. Potser no hi ha joves al Congrés dels Diputats/des, però sí que hi ha joves en molts governs

municipals de pobles, on la funció política pública es fa de forma desinteressada i on fan una gran labor en el món local.

Una de les conclusions a què he arribat és que quasi és millor que els i les joves s'acostin a la política quan hagin estudiat, quan tinguin certes experiències viscudes.

- **Podem - Eduardo Javier Maura.** S'ha diversificat molt la forma d'obtenir la informació. Els partits polítics tradicionals no s'han transformat al mateix ritme que ho ha fet la societat i han tendit a no generar espais de participació nous. En aquesta asimetria entre la transformació social i l'estancament de les institucions es produeix un xoc que provoca aquest efecte de desinterès pel fet polític. El compromís existeix, per part de la ciutadania jove, però s'han de trobar espais nous.
- **Ciudadans - César Zafra.** Quan jo era jove no m'interessava per a res, la política. Els partits polítics són molt tancats i veuen la gent jove com ciutadans i ciutadanes amb poca experiència, i el món adult rebutja aquesta falta d'experiència. No és fàcil fer-se un lloc en els partits, de manera que és molt important estar informat/da.

Rèplica dels i les joves:

- Sembla que importem molt, per tant, us haurien de preocupar les dades de baixa participació.
- Segons el que ens esteu dient, entenem que ens demaneu que per entrar en un partit hem de madurar. Aquesta és una exigència que s'ha de canviar cap a una mirada a través de la qual se'ns accepti en qualsevol dels moments vitals en què ens trobem.
- L'experiència es construeix provant, practicant, caient, equivocant-te; consegüentment, és important que hi hagi persones que ens donin l'oportunitat d'experimentar, necessitem representants que confiïn en nosaltres.
- No ens sentim identificats/des amb el llenguatge que s'utilitza des dels partits.
- Las institucions estan molt estancades per culpa d'una corrupció crònica. Es persegueixen, molts cops, interessos personals i no comuns, i això allunya els i les joves.

- Els motlles de la política tradicional no estan fets per als i les joves, doncs s'haurà de començar a canviar aquests motlles, no?

Moderador - El debat s'ha centrat molt en els partits, però el fet polític també està en el dia a dia, als barris, en el bé comú, i des d'aquí la participació juvenil pot tenir un paper molt important.

Quins temes preocupen els i les joves i quins passos podríem fer des del Tercer Sector per a promoure la seva participació en la construcció de la societat i en la millora de la qualitat de vida de les seves comunitats i els propis entorns?

Els representants polítics responen:

- **PSOE – Ignacio Urquizu.** Preocupa la desocupació, l'atur, i això els porta a pensar que la vida que ve serà pitjor. Se'ls ha de donar l'esperança que el que vindrà no ha de ser dolent, en definitiva, s'ha de millorar l'esperança de futur.
- **Podem – Eduardo Javier Maura.** Les preocupacions de la gent són molt pragmàtiques: la falta de feina, la possibilitat d'accedir a estudis superiors. Un altre tema que preocupa és la igualtat de gènere.
- **Ciudadans – César Zafra.** L'oportunitat de veure el món d'una manera que generacions anteriors no van poder veure.
- **PP – Sandra Moneo.** Els processos d'emancipació preocupen, però hi ha més solidaritat que mai. S'ha de ser optimista de cara al futur.

- **PDeCAT – Carles Campuzano.** No és el mateix viure al camp que viure a la ciutat, per tant, les expectatives són distintes. Hi ha preocupació per l'habitatge, la feina, etc., preocupació per una societat més justa. Tot i això, l'estat del benestar no ha pensat gaire en les persones més joves.

Rèplica dels i les joves:

- Ens preocupa la feina i la igualtat social, perquè en aquests moments les dones no tenen les mateixes oportunitats. S'hauria de proposar un consell de la joventut dirigit per joves.
- Ens preocupa el *bullying* a les aules.
- L'educació és quelcom que hauria de replantejar-se, per crear una societat justa, amb un pacte social just. Les aules d'ara són gairebé idèntiques a les de fa seixanta anys.
- La violència masclista ens preocupa molt, com ja vam demostrar amb les mobilitzacions i la nostra participació en les mateixes el dia 8 de març.
- Que ens preocupi un retrocés en la nostra qualitat de vida i hi hàgim protestat, com vam veure en les mobilitzacions del 15M, és perquè veiem que el progrés disminueix i això fa disminuir la nostra qualitat de vida.
- Ens preocupa el treball precari, perquè tenim unes vides tristes a causa d'aquests treballs precaris. S'han de crear llocs de feina amb sous raonables i que no siguin temporals. Jo amb 25 anys he de demanar ajuda a la meua mare per qualsevol cosa que necessito. També em preocupa la falta de llibertat d'expressió en plena democràcia. I la desigualtat en general a l'hora de distribuir la riquesa. S'ha de fomentar l'educació crítica i s'ha de fer des d'edats primerenques.

S'han de buscar i crear noves formes de participació i compromís cívic que enganxin o sedueixin més la gent jove. Per on podrien anar aquestes “novetats”?

Els representants polítics responen:

- **Ciutadans – César Zafra.** S'ha de moderar el llenguatge, fer-lo més atractiu, veure que la política pot ser més noble. Intentar que les institucions ajudin a visibilitzar més les entitats. S'han de millorar les estratègies publicitàries, de comunicació, per atreure la participació juvenil.
- **PP – Sandra Moneo.** Espanya té una societat civil organitzada que configura un gran marc de participació i s'ha d'animar els i les joves a participar activament. Des de les institucions hem de crear marcs perquè la participació dins les entitats socials sigui cada cop més gran i més flexible.
- **PDeCAT – Carles Campuzano.** Potenciar les entitats socials des de les institucions és fonamental. Com que el percentatge de participació juvenil és tan baix, valdria la pena organitzar sistemes que incentivin el voluntariat juvenil? S'han de crear espais de participació, més enllà de les entitats socials, on la joventut es pugui expressar. Un exemple en són els consells de la joventut, espais on regidors poden debatre amb joves. Els consells es van posar molt de moda fa uns anys, però s'haurien de tornar a impulsar.
- **PSOE – Ignacio Urquizu.** En primer lloc hem de crear ciutadans/es, començant per l'escola. Una assignatura com Educació per a la Ciutadania és fonamental, però aquesta assignatura va ser retirada. En segon lloc ha d'existir un sistema d'incentius, que ajudin que els i les joves participin en entitats socials.
- **Podem – Eduardo Javier Maura.** Viure en societat implica acceptar que existeixen coses en comú i que s'ha de buscar un equilibri. Un tema primordial és suprimir la llei mordassa

o de seguretat ciutadana i educar no només en l'ocupabilitat, sinó en l'educació per al bé comú, en contraposició al bé privat.

Rèplica dels i les joves:

- Coincidim en la importància de la participació juvenil a l'hora d'aportar idees i propostes. Llavors, per què es parla tan poc amb nosaltres?
- Per tenir en compte el que pensa la joventut, el que cal fer primer és preguntar-los, per tant, és una bona idea això de potenciar espais en què es pugui parlar, com els consells de la joventut.

Quins elements dificulten i quins afavoreixen la participació política de la joventut?

Els representants polítics responen:

- **PDeCAT – Carles Campuzano.** La gent jove que participa en associacions juvenils té més possibilitats de participar en política institucional. Els i les joves amb dificultats socials tenen més problemes per arribar a incidir i a participar políticament. Com més oportunitats o facilitats en l'àmbit material o familiar, més possibilitats de poder participar activament. Les organitzacions civils també han de generar espais perquè els i les joves participin d'una forma molt més activa.
- **PSOE – Ignacio Urquizu.** Com a resposta a la pregunta de per què no parlem més amb vosaltres, encara que no ho hàgim dit fins ara, els polítics ens passem el temps reunits amb molta gent, també joves. Tractem de tenir informació de primera mà sobre com està la situació en diferents assumptes, i per això estem en diàleg constant amb la ciutadania. Alguns elements que faciliten la participació política juvenil són la curiositat, la il·lusió, l'empatia i l'energia. Els elements dissuasius són les mateixes estructures dels partits po-

lítics; la individualitat, que està cada cop més per sobre del bé comú, i el pessimisme i el negativisme de la societat, que no hi ajuda gens.

- **Podem – Eduardo Javier Maura.** La por al futur és un paralitzant de la participació, i tampoc no hi ajuda l'estructura dels partits, hauria d'haver-hi espais per a la militància. Coses que la faciliten són el fet de no infantilitzar la participació de les persones joves. Hem d'intentar adaptar el llenguatge.
- **Ciudadans - César Zafra.** S'ha de tenir energia, il·lusió i adaptar-se a la modernitat, que porta noves vies de participació. La preparació és una cosa important, i cada cop més els i les joves estan més preparats. La part negativa és la inexperiència, la impaciència, perquè en política els temps són lents.
- **PP – Sandra Moneo.** La gent jove té més informació que abans, això fa que siguin més selectius/ves a l'hora de participar. Hi ha un teixit social molt potent i l'idealisme juvenil té molt de potencial; a més, hi ha una necessitat gran de canviar les coses. El que més dificulta és el desprestigi de la classe política, se'ns veu com persones llunyanes. Hi ha tres màximes a tenir en compte en política: molta paciència, molta prudència i molta perseverança.

Rèplica dels i les joves:

- L'inconformisme ens porta a actuar, tot i que de vegades siguem imprudents. Donem importància a la integració, pensem que s'ha de generar integració intergeneracional i intercultural. Hem de ser escoltats tots i totes perquè d'aquesta manera es generin millors respostes socials i s'integrin valors diferents.
- La llibertat d'expressió ens preocupa. Al meu poble, un municipi de Catalunya, a un grup de nou joves se'ls pot condemnar a penes de fins a vint-i-sis anys de presó per manifestar-se. Segurament que no ho van fer de forma correcta, però se'ls fot la vida en comptes de reconduir aquestes ganes de canviar les coses. Es reprimeix, s'atmoreix i això redueix les ganes de voler participar.

- Voleu que els i les joves canviïn el món, però hi poseu barreres; per exemple, s'empresona joves per la lletra d'una cançó. La política és noble, però si s'acompanyés amb fets aquesta noblesa, no creieu que els i les joves hi creurien més?
- Les persones joves que vivim en una situació més desfavorida seríem els qui hauríem de poder participar més, ja que moltes de les mesures que s'adopten en els òrgans de decisió de la política ens afecten directament als col·lectius més desfavorits. A les persones joves no ens mou només l'idealisme, sinó que també tenim preocupacions concretes com la violència de gènere, l'ocupació, l'educació, etc. No estic d'acord que el nivell d'estudis dels i les joves sigui elevat, ja que molts de nosaltres no podem accedir a formació de grau superior pel cost que té. Un altre dels temes que haurien de canviar és la falta de llibertat d'expressió. Sense llibertat d'expressió no podem canviar res.
- Si volem més participació política per part de la joventut s'ha de poder explicar més la part positiva de l'activitat política, ja que si n'expliquem només la negativa no t'agafen ganes de participar. S'ha de motivar la joventut a participar.
- Estaria bé saber si res ha canviat amb aquest debat, si ha servit per canviar quelcom dins de vostès.

En aquesta sessió de debat no només hi van participar joves i representants del món de la política. També hi van assistir **membres d'entitats socials i xarxes d'organitzacions** amb les quals Fundació Esplai treballa. Recollim un parell d'intervencions.

- **Alejandra Solla, directora de La Liga Iberoamericana de Organizaciones de la Sociedad Civil.** S'ha de reconèixer que no estem bé, s'ha de reconèixer que hi ha coses que no sabem, ja siguem joves, adults, polítics o el que siguem. Les paraules *no sé* i *no sé què fer* no han aparegut en cap moment del debat i aquesta és una idea a tenir en compte, reconèixer que sobre molts temes ens falta saber com abordar-los. Una altra idea que tampoc ha sortit prou és la idea de canvi. Vostès, com a part activa dels partits polítics, han de transmetre la idea que hi ha una necessitat d'introduir canvis en les estructures dels seus partits.

- **José Antonio Ruiz, psicopedagog.** Hem de creure en la joventut per generar estructures de participació útils. Demano als representants parlamentaris que pensin que ells i elles volen participar, que si hi creiem podem generar espais on puguem donar veu a totes aquestes idees que molts cops són invisibles.

Aportacions finals dels representants polítics:

- **Podem - Eduardo Javier Maura.** Per a acabar vull destacar que no es fàcil trobar espais com el que hem compartit aquí, perquè són trobades molt exigents en què és difícil arribar a acords. Una cosa de què vull deixar constància és que els i les joves han de formar part de tot en la societat i no pretendre que siguin un sector a part.
- **Ciutadans - César Zafra.** Participar en política té moltes coses bones: conèixer un munt de gent diferent, tenir un equip gran, trobar-te amb problemes nous i vivències que et fan créixer. D'aquí, del debat, m'emporto que als joves i les joves no se'ls ha de tractar com a un sector, com ha comentat Eduardo. El fet de ser jove no defineix i en allò que us heu de centrar és a descobrir i a aprendre.
- **PP - Sandra Moneo.** Us animo que participeu en la política i que penseu que el que heu fet avui aquí també és política. En relació amb algun dels que han sortit, penseu que hi ha milers de regidors/es que no reben ni la més mínima remuneració i que fan molt pels seus veïns i veïnes. M'emporto moltes tasques pendents i un gust agre dolç perquè veig que continua havent-hi un cert divorci entre els qui exercim l'activitat política i la joventut. El que ens heu dit no caurà en sac foradat. Jo hi reflexionaré moltíssim.
- **PDeCAT - Carles Campuzano.** Hem d'acceptar la pluralitat de la societat. S'ha d'arribar a acords entre les diferents maneres de pensar. En el funcionament de la nostra democràcia alguna cosa no va bé, quan es parla de por d'expressar les idees. S'ha incorporat un tema nou en les preocupacions dels i les joves i és tot el tema de les identitats, igualtat de gènere, etc. Això m'ha sorprès.

- **PSOE - Ignacio Urquizu.** Me'n vaig d'aquí optimista perquè el que he vist m'agrada, però penso que no és representatiu del conjunt de la joventut, ja que avui dia pocs joves participen en entitats socials com vosaltres. M'hauria agradat escoltar les vostres experiències en aquestes entitats, perquè el que hi feu també és política, i és molt important. Encara que Carles té raó en dir que des de la política més tradicional es poden canviar moltes coses, recordeu que des de la vostra acció en la vostra entitat, barri, poble, etc. també es pot transformar i millorar la realitat.

La sessió de debat va ser gravada íntegrament
i es pot veure des de la pàgina web dels debats.
També a través del següent codi QR:

A CAIXAFORUM MADRID, LLOC DE CELEBRACIÓ DEL DEBAT
AMB REPRESENTANTS DE PARTITS POLÍTICS
18 DE JUNY DEL 2018

6. Encreuament de camins i propostes de futur

En aquest capítol presentem dos temes: en primer lloc, una anàlisi de les escasses coincidències que van aparèixer en el debat que es va portar a cap a CaixaForum de Madrid entre un grup de joves i representants polítics dels quatre partits amb més pes en l'àmbit nacional. I en segon lloc, una descripció de propostes de canvi que proposen els i les joves en les diferents trobades en què han pres la paraula, amb l'objectiu estratègic d'aconseguir una major i millor participació de la joventut en l'escenari polític i, lògicament, una incidència major en la transformació social de les seves comunitats i entorns.

En què estan d'acord joves i polítics?

Els i les joves participants i els representants dels partits polítics estan d'acord en molt poques coses. A més, en allò en què coincideixen ho fan amb molts matisos, perquè no és amb la mateixa intensitat que uns i altres assenyalen certs aspectes i, dins del mapa polític, no és la mateixa lectura de la realitat juvenil la que fan uns partits que la que fan altres.

Tenint en compte aquestes diferències, hi ha cinc constatacions en què coincideixen:

- 1 Hi ha moltíssims/es joves que **viuen immersos/es en un gran pessimisme i desafecció**, sobretot, en contextos i entorns vulnerables. En molts i moltes joves existeix un imaginari gran de frustració, i en molts/es adolescents, de prefrustració, perquè veuen i perceben en el seu entorn que fracassaran. Veuen el que els està passant als seus pares — que són els seus referents —; veuen que els i les estudiantes que surten de la universitat se n'han d'anar d'Espanya; veuen que qui aconsegueix feina ho fa en condicions de precarietat extrema...

i perden l'esperança. I així, viuen instal·lats/des en allò més immediat, en el dia a dia, sense projecte personal de futur.

Són molts els i les joves que tenen la sensació que no porten el seu propi tren, sinó que el tren els porta.

② Què es el que més preocupa als joves i les joves avui?

- Hi ha consens absolut entre polítics i joves: **el treball i les condicions de precarietat en què es veu envoltada la seva feina**, en el sentit més material de com guanyar-se la vida. Tenen el convenciment que el futur que ve serà molt pitjor que el de generacions anteriors. I això s'emmarca en una preocupació generalitzada en experimentar un retrocés en la seva qualitat de vida.
- Hi ha una preocupació especial pel tema de l'**habitatge**.
- Hi ha bastant consens entre polítics i joves: **la igualtat de gènere** que, tot i que és un principi ètic i legal reconegut per tots en el nostre context cultural, en la pràctica no es compleix, ja que encara es donen molts comportaments, pensaments, actituds, visions de les coses, normes, etc. que són conseqüència d'una lectura patriarcal dominant del masculí sobre el femení.
En aquest marc, adquireix una rellevància especial com a preocupació la violència masclista.
- Els i les joves —els polítics amb molta menys intensitat i només els representants de partits d'esquerra— insisteixen també en **l'educació**, en el sentit formal —qualitat de l'ensenyament reglat— i en el sentit no formal, com a educació permanent.
- Igualment, els i les joves —i només un partit d'esquerra— insisteixen en la seva preocupació per **la falta de llibertat d'expressió**, que demostra que encara no hi ha una consolidació de la nostra democràcia.

- ③ **No hi ha cap feeling entre partits polítics i joventut.** Els i les joves constaten que les estructures partidistes estan molt tancades en si mateixes i tenen moltes dificultats per a obrir-se al conjunt de la població. I per un altre costat, se senten menyspreats pels polítics amb l'argument de la falta d'experiència.
- No entenen el seu llenguatge; no els senten com els seus representants; no confien en ells. Si a això hi afegim la corrupció que han protagonitzat, l'estancament de les seves estructures i organització, les estratègies fosques que utilitzen per a mantenir-se en el poder, el sotmetiment i el culte al líder, etc., resulta que els partits apareixen com estructures i espais allunyats i oposats al que busquen els i les joves.
- ④ A l'hora d'assenyalar els elements que més dificulten la participació política de la joventut, hi ha coincidència en tres motius: la sobredosi d'**individualisme** sistèmic i la falta d'educació en el fet col·lectiu; **el model d'organització i funcionament dels partits**, on difícilment caben les preocupacions dels i les joves i les seves formes d'actuar i gestionar les coses; i l'enorme **desprestigi de la classe política**, per la corrupció i els seus efectes —“els polítics no són gens exemplars” —, i per la seva ineficàcia a resoldre els greus problemes de la gent. Al seu torn, els i les joves afegeixen de la seva collita tres motius més: la necessitat d'explicar més i millor la part positiva que té la política com a servei a la comunitat; la dificultat per a aconseguir una **integració intergeneracional o intercultural** (“el poder el tenen els grans”; “la nostra cultura jove no té res a veure amb la d'ells”), i la **falta de llibertat d'expressió** en una societat on s'imposa la mordassa a expressions radicals però legítimes.
- Els polítics afegeixen també com a dificultats la por **al futur**, la **inexperiència** i impaciència de la gent jove i les greus **dificultats socioeconòmiques i educatives** que tenen en un alt percentatge en la seva vida quotidiana.
- ⑤ Coincidència absoluta en la constatació que **s'està perdent la joventut i el seu enorme potencial**, amb tot el que això suposa per a una societat que viu aquesta experiència.

Propostes de canvi que aporten els i les joves

Al llarg de totes les intervencions dels i les joves durant el procés d'elaboració d'aquest debat, proposen i exigeixen als polítics els punts que s'enumeren a continuació.

- 1 Partim d'una triple constatació que descriuen els i les joves al llarg de les seves converses i anàlisis.

- **Per què es mobilitzen els i les joves?**

Perquè hi ha coses que els interessin i els preocupin. Perquè, malgrat que no saben molt bé el que volen, saben molt bé el que no volen.

I això passa des de la confluència de quatre variables: participen perquè volen —estan motivats/des—, perquè poden —en tenen l'oportunitat—, perquè saben —estan formats/des i són conscients del que poden fer— i perquè són capaços d'organitzar-se.

Quan s'esdevé el voler + poder + saber és quan participen.

- **On troben les seves majors oportunitats per a poder participar i generar mobilització?**

Primer en els entorns que coneixen i en què se senten còmodes. Agafen una rellevància especial les xarxes socials, que són alguna cosa així com “la seva boca”, “el seu espai propi de comunicació”. I en segon lloc, en entorns desorganitzats, perquè aquests entorns no segueixen pautes rígides ni patrons estereotipats.

- **S'afavoreix la participació en un sistema sociocultural com el nostre?**

Els i les joves enquestats/des i els analistes que han aprofundit en aquesta temàtica assenyalen que el nostre sistema social funciona com una cadena de muntatge —es forma per a la producció—, on no es dota d'ànima els nens, les nenes, adolescents i joves, no se'ls ensenya a conviure, a viure en societat, a habitar el món, a dotar-se de pensament crític, de capacitat per a preguntar-se per què ocorren així les coses i què es pot fer. La conseqüència d'això és que moltíssima gent —jove o gran— no pot participar, perquè no ha viscut el procés que afavoreix que la gent participi. Sembla una tautologia, però no ho és. A participar s'aprèn participant.

- ② Hauria de preocupar molt més a la societat en general, i a la classe política en particular, trobar **noves formes de participació pública i política** per als i les joves, d'acord amb el seu món i cultura. Està en joc el present i el futur; està en joc la supervivència d'una convivència de qualitat.
- ③ Alguns passos a fer en aquesta direcció, proposats pels mateixos joves, són:
- Entendre la **participació com un procés**, no com un fi. Es participa per a, es participa cap a.
 - **Preguntar a la mateixa gent jove**, però no preguntar només per consultar, per saber-ne l'opinió, sinó perquè ells i elles puguin fer, experimentar, equivocar-se..., sabent que es pot aprendre més dels fracassos que dels èxits.
 - Acceptar que és molt **difícil gestionar les diferències generacionals**, sobretot quan, com passa ara, els qui tenen el poder són més o menys de la mateixa generació.
 - Ventilar, **obrir les institucions i organitzacions polítiques i socials**, sense por al canvi, per afavorir que els i les joves les sentin com seves i participin més.
 - En aquest sentit, és molt important **canviar el llenguatge polític**, fins a fer-lo més intel·ligible i atractiu.
 - **Trencar la cultura de la por**, acceptant que més mans entrin a construir aquestes coses, deixant al costat l'argument de la falta d'experiència com a argument que impedeix el protagonisme dels i les joves en l'organització i gestió d'entitats i programes. Necessitem crear processos més col·lectius.

- **Construir xarxes de protecció reals i eficaces**, tenint en compte que:
 - La primera xarxa de protecció és un/a mateix/a. Per això, s’ha de dotar la persona, com a ésser individual, de tot el que necessita per al seu desenvolupament: salut, educació, cultura, convivència de qualitat...
 - La segona xarxa de protecció és la família, tot i que freqüentment aquesta xarxa de protecció o no existeix o està molt debilitada, en viure molts i moltes joves en contextos molt complicats.
 - Després d’aquestes xarxes de protecció, què hi ha? Els serveis socials? L’Administració? No; ha de ser-hi la comunitat, amb les seves associacions de veïns/es, de joves, de temps lliure, d’oci i cultura. Això és clau en el benestar dels territoris, i un element decisiu de protecció en la construcció d’entorns participatius.
- Visibilitzar més la importància i **el paper de les entitats socials** com a espais de participació comunitària i d’incidència política en la vida quotidiana de la comunitat, per afavorir nous marcs de suport i de visibilització d’aquestes entitats perquè la participació hi sigui més atractiva.
Té una importància especial estimular processos de capacitació, ensenyant la gent a participar.
- Crear **incentius** perquè els i les joves participin més i participin millor en les entitats socials.
- **Crear espais de participació** més enllà de les entitats socials, on la joventut pugui expressar-se i manifestar les seves inquietuds, desitjos i propostes.
- Recuperar **l’assignatura d’Educació per a la Ciutadania**, com un espai qualitativament important d’ensinistrament i aprenentatge en la preocupació dels i les joves pel bé comú.
- Potenciar els **consells de la joventut** i les iniciatives d’organització i gestió eminentment juvenils.
- Afavorir l’aparició i naixement de **nous tipus de lideratges** públics, lideratges que entenguin que han d’estimular processos que vagin més enllà de quatre anys.

- Invertir temps i diners a **educar per a la participació**. Posar la mirada —i això és molt important— en el procés i no en el resultat. Invertir en projectes, en intervencions processuals, fugint de coses —normalment negatives— que preveiem que passaran.
- Necessitem **espais d'experimentació**, murs de vidre perquè uns i altres puguin contemplar i entendre el que fa la gent: aquí, i molt lluny d'aquí.
- Reformar profundament el **sistema educatiu**, perquè l'educació és la clau de la transformació i del canvi.

Necessitem un nou sistema educatiu no basat en exàmens, en el professor o professora que imparteix classes i els alumnes solament escolten i no experimenten. Com volem que existeixi empenedoria, participació, creativitat compartida “si en el punt més crític de producció de la cadena no ho estic fent bé?”. Al final, hem construït models individualistes enfront de models col·lectius, i l'educació reglada no ha servit —o ha servit molt poc— per a generar ciutadania.

FORO17 DE FUNDACIÓN ESPLAI: "JUVENTUD COMPROMETIDA CON LA PARTICIPACIÓN"
MADRID, 19 DE NOVIEMBRE DEL 2017

7. Decàleg per a promoure la participació política juvenil

Deu recomanacions de Fundación Esplai per a promoure la participació política de la joventut

1. La joventut vol i ha de poder participar

Promoure la participació de la joventut en l'escenari polític passa per creure en les seves capacitats i per reconèixer la seva condició de ciutadania activa. Passa, també, per tenir clar que amb la seva visió de les coses ens aporten noves perspectives que s'han de tenir en compte i valorar. Els i les joves han transmès que palpen com una llosa aquesta desconfiança cap al que ells i elles poden aportar. Per tant, un dels principals objectius que el món adult ha d'aconseguir és trencar aquest sentiment de molts i moltes joves que, quan se'ls demana l'opinió sobre aquest tema, responen immediatament: “No ens tenen en compte.”

Són molts els motius per a fomentar la participació de la joventut en la nostra societat, encara que ens en centrarem en tres: primer, és un dret i, per tant, es converteix en quelcom no només necessari, sinó imprescindible; segon, comporta passar a l'acció, i això als i les joves els agrada i ho entenen perfectament, sobretot quan hi ha motius tan fonamentals com la defensa de la mare Terra o les reivindicacions que han fet en aquests últims anys cada 8 de març; tercer, perquè potenciar la participació de la joventut provoca espais d'aprenentatge —propi i aliè— sobre ciutadania, necessaris per a reconstruir la nostra societat.

2. Implicar la joventut des del principi

Molts cops en intentar buscar la complicitat i la participació de la joventut intentem mobilitzar-los a partir de projectes que generen les persones adultes. En moltes ocasions això no funciona i no els mou per a res. Si tenim clar que el nostre objectiu principal és promoure la seva participació per a la transformació del seu entorn comunitari, no cal anar més enllà: el que necessitem és codissenyar les propostes de participació juvenil amb els i les joves, comptant-hi des del minut zero.

Hi ha una línia molt fina entre això i el dirigisme o la ingerència pròpia des de la posició de poder de l'adult. Per tant, se'ls ha d'incorporar des del principi i donar-los autonomia perquè, amb la seva implicació, puguin aportar idees pròpies de l'imaginari juvenil.

Per això, al llarg del procés de participació amb els i les joves haurem de:

- Superar resistències.
- Evitar anticipar-nos a les seves idees.
- No témer si les coses no estan al cent per cent organitzades, ni determinades i, per tant, fugir de la creença que tot ha d'estar previst o que ha d'existir resposta per a tot.
- Tenir una ment oberta i la disposició d'escoltar les seves idees, i veure de quina manera es poden vehicular.

En definitiva, la participació política juvenil implica que siguem valents i deixem espai per a la improvisació, per a la creativitat, per a la no linealitat de les accions i, sobretot, per a la flexibilitat.

3. Definir clarament les expectatives del procés participatiu

Quan vulguem buscar la complicitat participativa de la joventut els objectius que volem aconseguir han d'estar ben definits. Potser l'objectiu principal ha de ser, simplement, el de mobilitzar-los, per en un segon moment co-construir amb ells i elles la resta d'objectius que vulguem assolir. És molt important dotar de significat les accions que pensem portar a cap, perquè entenguin el que volem aconseguir i, d'aquesta manera, les seves propostes resultants siguin coherents.

Partits polítics, entitats socials, etc. han d'incorporar objectius que vagin en aquesta línia, sabent que si no ens plantegem expressament com a objectiu el foment de la participació juvenil, aquesta no es donarà sola.

4. No tenir pressa: la cuina de la participació és a foc lent

Qualsevol procés de participació implica una revisió dels temps i dels ritmes. Respectar els ritmes significa procurar temps perquè els nois i noies puguin relacionar-se, retrobar-se i conèixer-se;

això exigeix un treball de forma relaxada. Haurem de donar temps al treball col·lectiu i al treball individual, per a la reflexió i la introspecció. Haurem d'adaptar-nos si el resultat que esperem no és immediat, sense oblidar que també seran molt exigents amb si mateixos si el procés de participació és significatiu. La participació comporta implicació i això ens porta a l'autoexigència i els i les joves, igual que les persones adultes, també són exigents i volen veure resultats de qualitat.

En tots els àmbits, en tots els col·lectius, però especialment en l'escenari de la joventut i parlant de participació transformadora, la intel·ligència emocional té una importància enorme. Se l'ha de cuidar, mimar, afavorir i potenciar.

5. Generar mecanismes que afavoreixin l'educació en la participació

La participació política, com qualsevol altre tipus de participació, és fruit d'un procés d'aprenentatge. Per això, com més oportunitats tingui un o una jove d'implicar-se en experiències participatives, més i millor pot desenvolupar les capacitats que es posen en joc en un escenari participatiu.

La joventut, tristament, no està acostumada que la societat els pregunti, i molt menys que s'hi compti per a co-construir aspectes de la nostra realitat més immediata: hem d'entendre que en un primer moment els costi participar. Recordem que a participar s'aprèn participant, per tant, hem de deixar un marge de temps raonable, perquè a nedar s'aprèn nedant; a viure, vivint; a caminar, caminant...

Com hem vist al llarg del document, la joventut està reclamant ser escoltada. Només és qüestió de temps aconseguir que s'impliquin.

6. La inclusió com a base de la participació juvenil

Parlem de la inclusió en un doble sentit:

Primer, en el de facilitar i donar suport a la presència i influència de joves condicionats/des dels diferents tipus d'"exclusions" que apareixen en el nostre escenari vital: pobresa i marginalitat social, fruit de les enormes desigualtats, que s'amplifiquen cada dia; joves amb moltes dificultats d'inclusió per temes de discapacitats físiques, psíquiques o sensorials; persones refugiades, estrangeres, migrants. En poques paraules, exercir una clara discriminació positiva a favor d'aquest tipus de joventut.

Segon, en el de respectar en els processos de participació el principi d'inclusió. Adequar els espais i les eines que siguin necessàries perquè qualsevol jove pugui participar, donant suport

perquè, en la mesura que es pugui, cada participant trobi el lloc més adequat en el projecte, el lloc que li generi més estímuls i motivacions.

Això no significa oferir “una participació a la carta”, perquè en un projecte i en una organització tots i totes hem d’assumir aquest mínim comú denominador que ens hem establert com a base de la nostra pròpia organització i funcionament.

Respectar el que és general, però també anar del general al particular per fer significatiu el que estem construint entre tots i totes.

7. Fomentar la participació de la joventut en el si de les organitzacions socials

És necessari destacar el paper que tenen les entitats del Tercer Sector Social com a agents transformadors de la societat en la promoció de la participació juvenil.

Aquestes entitats han d’incorporar la mirada de la joventut, perquè no pot transformar-se la comunitat i la societat sense la visió i opinió dels i les joves. Per això és necessari que, expressament, creïn espais per a aquesta participació si és que no existeixen, i si existeixen, els dotin de recursos, esforços i dedicació. Aquests espais han de ser coneguts per tots els seus membres i omplir-se d’objectius i de continguts, per evitar fer de la participació juvenil “un eslògan” purament formal o un aparador sense eficàcia ni contingut.

8. Promoure models d’organitzacions horitzontals i inclusives

Al llarg del document hem vist com els i les joves diuen que moltes entitats, i en general els partits polítics, les administracions públiques, etc. tenen una organització piramidal que no senten com a pròpia i els allunya enormement d’aquest tipus d’estructures.

És important incorporar models d’organització i formes de fer les coses on ells/es palpin el lideratge compartit, la importància de la seva veu i del seu relat, la seva capacitat de decidir, sense renunciar a una estructura de comandaments i de responsabilitats inevitable en qualsevol organització, també en les horitzontals.

Avançar en models d’organització que no siguin excloents —per a ningú— és aplicar la intel·ligència a les estructures organitzatives on es faci present la joventut.

9. Proposar processos que tinguin continuïtat i estiguin integrats en els valors de l'organització

És important que el procés de participació dels i les joves no sigui una acció aïllada, puntual i dispersa, perquè no els podem utilitzar instrumentalment per aconseguir “un efecte xoc”, “un impacte o convulsió del moment”.

Si volem aconseguir un alt nivell de participació i de motivació de la joventut, a més de dotar de significat allò que estem construint, la seva participació i presència viva en l'organització i funcionament ha de formar part del projecte de l'entitat d'una forma transversal i indiscutible. Per tant, a l'ADN de la missió i visió de l'entitat que vulgui comptar amb els i les joves, hi ha de ser molt present aquesta cultura de la participació que transcendeix absolutament el fet conjuntural o el políticament correcte.

10. Recollir l'experiència, avaluar, sistematitzar i compartir

En les diferents fases del procés de participació serà indispensable avaluar l'abast de les accions dutes a terme i posar-lo en valor. Farem, entre les persones implicades, una recopilació de les experiències, tenint en compte els èxits, les dificultats i les frustracions, aprenent a gestionar diferents situacions i fent una lectura encoratjadora. Aquest reconeixement compartit serà un dels principals factors de motivació durant tot el procés.

També es debatrà si és necessari o no fer-ne difusió fora del grup o de l'entitat tenint en compte que el reconeixement públic que es faci del procés participatiu és important, perquè:

- Posa en valor el seu treball i esforç;
- Prenen més significació les seves experiències, ja que ells/es mateixos/es són més conscients del que han après i del que poden arribar a fer;
- Contribueix a donar visibilitat a la joventut amb veu pròpia i com a ciutadania activa;
- El reconeixement de la resta de persones actua com a reforç positiu i els apodera;
- Convertim l'èxit en motivació per fer més coses i fer-les millor;
- Podem transformar el fracàs en oportunitat per aprendre dels errors i superar les dificultats.

DEBAT PRESENCIAL CELEBRAT A CENTRE ESPLAI
EL PRAT DE LLOBREGAT (BARCELONA), 2 DE MAIG DEL 2018

8. Persones participants

Aquest projecte ha estat possible gràcies a les 150 persones que hi han participat aportant el seu coneixement, reflexions, idees i propostes. Moltes gràcies¹⁰.

Joves

- Eric Aguilera Garcia
- Cristina Antúnez Ribera
- Noelia Arias Jiménez
- Verónica Arias Jiménez
- Mayca Arjonilla Fernández
- Karen Sofía Arroyo García
- Iratxe Alonso Fernández
- Loubna Ayoubi
- Doris Issamar Barahona Molina
- Mateo Bonilla Álvarez
- Elias Bouhsina Belamar
- Alex Borrell Oliva
- Naiara Bravo Requena
- Karen Bru Jordán
- Guillermo Cabello
- Montse Cano Rondón

¹⁰ Els càrrecs i la informació de cadascuna de les persones que apareixen a la llista corresponen al moment en què van participar en el debat. La informació que s'aporta de les persones entrevistades està actualitzada a gener del 2018.

- Ángela Carlon Álvarez
- Sara Caravaca
- Sara Caravaca Morcillo
- Pedro Carbonero Fernández
- Aaron Carmona Rodríguez
- Cristina Castilla Almela
- Edgar Cañizares Lafuente
- Gisela Cebrián García
- Evelyn Geomar Cedeño Torres
- Núria Cerdà Brull
- Álvaro Cisneros
- Laura Cortes Villapol
- Lucía Cortés Jiménez
- Xavier Cornadó Flores
- Firdaouss Chad
- Chaimae Chafki El Barouti
- Ainoa De Amos Solares
- Estela Domínguez Monnet
- Alba Domínguez León
- Natalia Egea Ribera
- Maika Esteve Cabeza
- Mayka Esteve
- Christian José Estrada Pochay
- Noelia Estudillo Lucas
- Rosmery Lucila Fernández Escalante
- Luisa Fernández Salguero
- Sonia Raquel Fernández Gómez
- Xènia Ferrer Munné
- Koudiediy Fofana Saho
- Jhulisa Fresneda Tanzano
- Marina de la Fuente Mauri

- Cristian Andrés Gala
- Mireia Gámez Marchena
- Ángeles Gallardo
- Alex Gascón Mata
- Lorena Desireé Garcés Ibañez
- Luisa Giménez López
- Camila Gutiérrez Sifuentes
- Marina Guzmán Rodríguez
- Michael Hernández Forment
- Carla Hinojal Folguiera
- Karen July Huanca
- Irene Izquierdo Teba
- Thais Jacinto Picas
- Marta Jurado Pallarolas
- Khadija El Kabouri
- Laia Latorre Peña
- Daniel Ledesma Hernández
- María López De Ana
- Rosa Llorente
- Nàstia Mas
- Carolina Macías Rosado
- Adrián Martínez Jaimez
- Elvira Martínez Jaimez
- Silvia Martí Velázquez
- Yasmina Mera Zaouyati
- Luisanna Melenciano Rivera
- Siham el Mouden
- Josefina Morgado Pérez
- Celeste Muñoz Millán
- Francesc Noguerón Chacón
- Antonio Jose Ortega Rodríguez

- Antonio J. Ortega
- Gerard Pachón Calvente
- Sergi Papiol Soler
- Margarita Panova
- Marco Antonio Pedraza Cruz
- Alba Pérez Cabrera
- Daniel Pérez Gconín
- Sandra Pérez López
- Cristina Plaza Ferrando
- Yuleisy Carolina Quiñonez Ramírez
- Najat Ramdani
- Cristina Robles Pérez
- Javier Rodríguez García
- Mónica Rodríguez Sánchez
- Verónica Romero Villegas
- Yaiza Sáez Moreno
- Álvaro Sánchez Cisneros
- Jose Luis Sánchez
- Sara Sánchez Maestre
- José Luis Sánchez Bartolomé
- Sara Sánchez
- Xènia Salguero Moya
- Mohamed Youssef Saleh Bakkali – Lamhamdi
- Imma Serrano Sánchez
- Marta Sevilla Gómez
- Eva Solera de Pablo
- Laura Suárez
- Malick Sumare
- Irma Teixeira De Miranda
- Claudia Toledo Fernández
- Mauricio Torrico Orellana

- Judith Tutusaus Lobato
- Clara Treserras Carrera
- Manel Vera Aguilar
- Alejandro Villegas Berrio

Altres persones que han participat en el debat

- Jordi Álvarez (Fundesplai)
- Yasmina Algar (Fundesplai)
- Elvira Aliaga (Fundación Esplai Ciudadanía Comprometida)
- Cristina Antúnez (Fundesplai)
- Enrique Arnanz (Fundación Esplai Ciudadanía Comprometida)
- Salvador Carrasco (Fundación Esplai i Fundesplai)
- Sara Cañedo (La Rueda Asociación)
- Gabriel González (Fundación Esplai Ciudadanía Comprometida)
- Verónica González (Clevi)
- Carmela Haro (Federación Injucam)
- Jorge Hermida (Coordinadora Infantil i Juvenil de Tiempo Libre de Vallecas)
- Lara Alba Hernáiz (EAPN Espanya)
- Ernesto Izquierdo (Fundación Balía)
- Marta Jurado (Fundesplai)
- Eric Martínez (Fundesplai)
- Yasmina Mera (Fundesplai)
- Carolina Marcos (del curso “Educación y prisión: herramientas educativas y culturales en el medio penitenciario”)
- Eric Martínez (Fundesplai)
- Andrea Ortiz (Educación, Cultura y Solidaridad)
- Virginia Pareja (Fundación Esplai Ciudadanía Comprometida)
- Esther Pería
- Ivonne del Pozo (Fundación Esplai Ciudadanía Comprometida)
- Jose Antonio Ruiz (Fundesplai)

- Koudiediyofana Saho (Fundesplai)
- Juan Sánchez (Fundación Esplai Ciudadanía Comprometida)
- Remei Sáez (Fundesplai)
- Alejandra Solla (Liga Iberoamericana de Organizaciones de la Sociedad Civil)
- Malik Sumare (Fundesplai)
- Sharon Trujillo (Federación Injucam)
- Núria Valls (Fundación Esplai Ciudadanía Comprometida y Fundesplai)
- Sara Villanueva (Educación, Cultura y Solidaridad)

Representants de grups parlamentaris

- **Carles Campuzano.** Portaveu del PDeCAT al Congrés dels Diputats/des¹¹. Director de Dincat¹².
- **Eduardo Javier Maura.** Responsable estatal de l'Àrea de Cultura de Podem¹¹. Professor a la Universitat Complutense de Madrid⁹.
- **M. Sandra Moneo.** Secretària sectorial d'Educació i Igualtat del Partit Popular¹¹.
- **Ignacio Urquizu.** Diputat per Terol i membre de l'Executiva Regional del PSOE-Aragó¹¹. Alcalde d'Alcanyís (Terol) i diputat de les Corts d'Aragó.
- **César Zafra.** Portaveu adjunt del grup parlamentari de Ciutadans a l'Assemblea de Madrid¹¹. Diputat de l'Assemblea de Madrid i portaveu adjunt de Ciutadans Madrid i de la Comissió de Corrupció.

¹¹ Aquest càrrec és el que tenia en el moment en què va participar en el debat, al juny del 2018.

¹² Aquest càrrec està actualitzat en la data d'edició del llibre, setembre del 2019.

9. Bibliografia

- INJUVE Espanya: “Informe juventud en España 2016”. Ed. INJUVE, 2017.
- Fundación Esplai. Documentos para el debate. “Por una nueva ciudadanía”. Incidencia política y Tercer Sector, confluencias para el cambio educativo. Madrid, març 2017.
- Pacto Iberoamericano de Juventud: “Acuerdos conferencia de Ministros de juventud”, Medellín, Colòmbia, 8 i 9 de setembre de 2016.
- VII Foro Iberoamericano “Haciendo política juntos”. “Mensaje de Rebeca Grynspan, Secretaria General Iberoamericana”. 27 de setembre de 2016.
- Daniella Trucco i Heidi Hullmann. Juventud: realidades y retos para un desarrollo con igualdad. Carlos F. Maldonado Valera, Capítulo V, “Participación política, apego a la democracia y temas prioritarios de las personas jóvenes en América Latina, 2000-2013”. Naciones Unidas, 2015.
- ONU: “Objetivos del desarrollo sostenible. Objetivo 4: garantizar una educación inclusiva, equitativa y de calidad y promover oportunidades de aprendizaje durante toda la vida para todos”. 25 de setembre de 2015.
- Anna Maria Novella, Jaume Trilla, “Participación infantil y construcción de la ciudadanía”. Ed. Graó, 2014.
- UE Youth Report, “Status of the situation of young people in the European Union”, Chapters 8-11. Brussel·les, 2012.
- INJUVE Espanya: “Informe juventud en España 2012” Ed. INJUVE, 2012.

Documents per al debat

La publicació, les entrevistes completes, els vídeos i el detall del procés del debat es poden consultar a <https://fundacionesplai.org/debates/>

fundación **esplai**
ciudadanía comprometida

Fundesplai
Fundació Catalana de l'Esplai

C/. Riu Anoia, 42-54
08820 El Prat de Llobregat, BARCELONA

C/ Latina, 21, local 13
28047 MADRID

Financia:

Amb la col·laboració de:

